№ 193 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 193 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամակագրոշմ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. շուղարկողների խընդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել 1 երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (գծագիր)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

1914 թ-ի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կանեն բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ԶՐԻԱՒՔԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրձին:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՏԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Կոստանդին Հէջուբեան, իշխանուհի Նունէ Արղութեան-Երկայնաբազուկ զաւակներով և Լիդիա Վ. Հէջուբեան խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինները իրանց թանգագին մօր և տատի, իսկ վերջինը իր սիրելի սկեսրոջ՝

ԵԿԱՏԵՐԻՆԱ ՍՊԻՐԻԴՈՆՈՎՆԱ
ՀԷՋՈՒԲԵԱՆԻ

մահվան մասին: Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, սեպտ. 2-ին, առ. ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Աբաս-Աբադեան հրապ. սեփ. տուն) դէպի Զգրաշէնի եկեղեցին: Թաղումը Վերայի հայոց գերեզմանատանը:
827. 1—1

Սալոմէ Ց. Հէջուբեան իր զաւակներով՝ Եղիսաբէթ Առաքելեանի, Սոֆիա Զաթարաշեանի, Ալէքսանդր և Գաբրիէլ Հէջուբեանների հետ միասին՝ յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին

ԵԿԱՏԵՐԻՆԱ ՍՊԻՐԻԴՈՆՈՎՆԱ
ՀԷՋՈՒԲԵԱՆԻ

մահը: Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Աբաս-Աբադեան հրապարակ սեփ. տուն) դէպի Զգրաշէնի եկեղեցին: Թաղումը Վերայի գերեզմանատանը:
834. 1—1

Բամոշեան ա. Գէորգ օրիորդաց դպրոցը
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է
Ալէքսանդրեան այգու դէմուդէմ՝ Казначейская № 7.
Ընդունվում են աշակերտուհիներ IV, V և VI բաժանմունքներում: Ինդրի հետ պէտք է ներկայացնել ծննդեան և ծաղկի վկայականները: Ուսման վարձն է տարեկան 20 ռուբ.:
Միական դպրոց աւարտողները կընդունվեն համապատասխան դասարանում առանց քննութեան:
Տեսուչ դպրոցի՝ Գ. Վարդանեան
առ. 821. 2—2

Վ. ՍՄԲԱՏԵԱՆԻ
Մանկական պարտիզում եւ ուսումնարանում
պատրաստվում են տղաներ, աղջիկներ բոլոր պետական միջնակարգ դպրոցներ մտնելու: Ներկայ թուի մայիսին քննութեան ենթարկվող երեխաները բոլորը աջողութեամբ քննութիւնը բռնեցին: Մայրենի լեզուն հայ երեխաներին պարապիր է: Թոյլերի հետ պարապում են ճաշից յետոյ: Ընդունելութիւնը ամենայն օր՝ 9—2, 4½—8 ժ., պարապմունքները սեպտեմբերի 1-ից: Փողոց Պասկեվիչի, № 13:
826. (առ.) 7—4

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՈՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Պետական պրոգիմնազիաների իրաւունքներով: Տղաների եւ աղջիկների միատեղ ուսուցում:
Բացվում է IV դասարան: Վերընդունելութիւնները՝ օգոստոսի 30-ին և սեպտ. 1-ին, ընդունելութեան քննութիւնները՝ սեպտեմբերի 2-ին, 3-ին և 4-ին, մաղթանքը՝ 5-ին, ուսման սկիզբը՝ 6-ին: Սերգիևսկայա փ. ս. տ. № 20:
առ. (19,26,30,2) 765. 5—5

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նաբաթեան
(մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)
վերադառնալով Կովկասի հանքային ջրերից՝ կը վերսկսէ հիւանդների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 10-ից: Հասցէն՝ Սօլօլակի, Ռուշչևսկայա փ. № 1. Հեռախօս 10—58.
(և.հ.կ.) առ. 784. 35—6

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
վերադառնալով վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը. պլօմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացումը առանց ցաւի:
Ընդունելութիւնը ամենայն օր.
Առաւ. 9—2 ժ.
Երեկ. 4—7 ժ.
Կիրակի օրերը 10—12.
Լերմոնտովսկայա փողոց № 1. մուտքը Նրբափողոցից:
առ. (ա. օ.) 804. 0—7

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30—31 օգոստոսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Գեներալ-շտաբի գլխաւոր վարչութեան կողմից. «Մեր զօրքերը լիակատար յաղթութիւն տարան Կրասնիկի և Տօմաշեվի աւստրօ-ունգարական զօրքերի վրա, որոնք եռ մղվեցին Սան գետի այն կողմը: Մեծ աջողութիւնների հետևանք նաև Լվովից դէպի հիւսիս-արևմուտք և արևմուտք գործող աւստրիացիների դէմ: Մենք վերցրել ենք աւելի քան 200 օֆիցէրի, մօտ 30,000 զերու, շատ թնդանօթներ, գնդակացիրներ և նիւթեր: Մանրամասնութիւնները պարզվում են»:

Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից. «Կրասնիկի և Տօմաշեվի աւստրօ-ունգարական զօրքերի վրա մեր տարած վճռական յաղթութեան մանրամասնութիւնները: Գալիցիական կռուում մասնակցող աւստրիական զօրքերը բաղկացած էին աւելի քան 40 հետիոտն և 11 հեծեալ զօրագնդերից՝ մի քանի գերմանական զօրամասերի հետ, ընդամենը թուով մօտ մէկ միլիոն մարդ, ունենալով 2500 թնդանօթ: Մեր հակառակորդի ոյժերից մօտ 600,000 զինուոր տարածվեցին Զավիխվօստ-Տօմաշեվ զօրաճակատում Լիւբլին-Խօլմ զօրաճակատի վրա յարձակվելու համար: Այդ զօրաթևը պաշտպանվում էր Լվովի շրջանում մօտ 200 գումարտակով, իսկ ձախ զօրաթևը՝ Բագօմի շրջանում մի քանի գերմանական և աւստրիական զօրագնդերից:

«Օգոստոսի 12-ին Արևելեան Պրուսիայից հասցված հարուածը ներհակելու համար, աւստրիական զօրքերը դիմեցին վճռական յարձակման: Մեր զօրքերը տակաւին չէին տարածվել մի քանի վերստ երկարութեամբ, ուստի և մենք հիւսիսային ուղղութեամբ կարող էինք աւստրիացիների դէմ հանել միայն բաւականին տակաւաթիւ ոյժեր: Հակառակորդի առաջին յարձակումներն ուղղված էին Կրասնիկի վրա, սակայն շուտով աւստրիական չանքերի ծանրութեան կենտրոնը փոխադրվեց Տօմաշեվի շրջանը, ուր չորս կողմից դիմեցին աւստրիական օժանդակ գնդերը:

«Օգոստոսի 21-ին, Լվովը վերցնելու օրերին, աւստրիացիք աւելի յամառ յարձակման ձեռնարկեցին: Թշնամու զօրաճակատը տարածվում էր Օպօլից մինչև Բիլսավու, մօտենում էր թնդանօթի կրակի հեռաւորութեամբ դէպի Տրաշիկ կայարանը, ընդգրկում էր Կրասնօստավը, Զամօստիէն և Գրուբեշօվը: Իւղէֆօվի մօտ գցվեց երկու կամուրջ Վիսլայի վրա, որոնցով կուի դաշտը դուրս ելաւ Բագօմի զօրագունդը, սպասելով գեներալ Բուդսկիի գործողութիւնների հետևանքներին: Մեր ծրագիրն էր՝ արագօրէն ուժեղացնել մեր աջ զօրաթևը, որպէսզի ծրագրին նպաստեցին մեր երկաթուղագծերը: Խօլմի շրջանում այնքան էլ ոչ ուժեղ զօրքերը, որոնց դէմ և ուղղված էր աւստրիացիների գլխաւոր հարուածը, օգնութիւն չը ստացան, ի նկատի ունենալով որ աւստրիացիների ոտք դնելը նոյնիսկ Խօլմ կարող էր աւելի արագացնել նրանց պարտութիւնը: Զը նայած մեր կենտրոնի տակաւաթիւ լինելուն, մեր զօրքերը այստեղ նոյնպէս չը բաւականացան ինքնապաշտպանութեամբ, սկսեցին դիմադրական կռիւ և խոշոր աջողութեան հասան Լաշչեվի մօտ, ուր 6 օր շարունակ եռ էին մղում թշնամու մշտական յարձակումները և միայն օգոստոսի 20-ին, ստացած կարգադրութեան համաձայն, մի փոքր եռ քաշվեցին, որից մենք աւելի շրջապատեցինք թշնամուն ամեն կողմից:

«Օգոստ. 22-ին գեներալներ Բուդսկիի և Բրուսիլովի աջողութիւնների զարգանալը պայմանաւորեց մեր ընդհանուր յարձակումը: Աւստրիական կենտրոնը պարտվեց գլխովին Սուխուդօլի մօտ և դէպի Տուրբին և Զամօստիէ մեր շեշտակի արշաւանքով աջող վեց խզել Կրասնիկի և Տօմաշեվի զօրաբանակի կապը:

«Օգոստոսի 24-ին Տօմաշեվի նահանջող զօրաբանակը ենթարկվեց գեներալ Բուդսկիի զօրքերի յարձակման հարաւ-արևելեան կողմից. Կրասնիկի զօրաբանակի հակայարձակումները մենք վանեցինք և օգոստոսի 27-ին թշնամու դիրքերը Օպօլիէ-Տուրբին զօրաճակատում 60 վերստ տարածութեամբ մենք վերցրինք ճեպընթաց արշաւով: Աւստրիացիք փախան ձգելով զէնքերը: Միևնոյն ժամանակ աւստրիացիք շարունակում էին յուսահատական յարձակումներ մեր ձախ զօրաթևի վրա՝ Լվովի ուղղութեամբ յաղթութիւն տանելու նպատակով, սակայն օգոստոսի 30-ին մենք այստեղ ևս դիմեցինք յարձակման: Ներկայումս 17 օր շարունակվող գալիցիական կռիւը վերջանում է: Հետապնդումը շարունակվում է»:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Քառասուն կամաւոր զինուոր, անցնելով Վիսլան, Անսպօլում հրդեհել են աւստրիական 2 շոգենաւ, 18 նաւակ, փայտեղէն և մթերքների պահեստ:

Ամբողջ աւստրիական զօրաճակատում վերցված են մեծ քանակութեամբ գնդակացիրներ, Գալիցիայում մենք ձեռք ենք ձգել 2000 երկաթուղային վագոն:

ՎԵՎԷՐԺԱՆԻ.—Մէմելի կողմից ամբողջ գիշերը և այսօր առաւօտ լսելի է ուժեղ թնդանօթաձգութիւն:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից. «Այն հանգամանքը, որ անհրաժեշտ էր գլխաւոր ուշադրութիւն դարձնել պատերազմական գործողութիւնների գալիցիական դաշտի վրա, ուր մեր աճող աջողութիւնը եռանդով շարունակվում է, ժամանակաւորապէս մեզ արգիլք եղաւ ունենալ բաւականին ոյժեր Արևելեան Պրուսիայում մեր սկսած աջող արշաւանքը շարունակելու համար: Այդ պատճառով, օգ. 20-ին գեներալ-ադիւտանտ Ռէնենկամպֆի մեր զօրքը կանգ առաւ Գէրդաուէն-Լաբիաու ռազմագծի վրա: Օգ. 25-ին սկսվեց գերմանացիների համատարած շարժումը դէպի արևելք գեներալ Ռէնենկամպֆի դէմ, այնպէս և դէպի հարաւ՝ մեր սահմանի կողմը: Մայիս օգ. 28-ին երևաց, որ թշնամին կամենում է շրջապատել Ռէնենկամպֆի զօրքը: Այդ թիկնանց շարժումը հարկադրեց մեր զօրքին սկսել նահանջ: Օգ. 29-ին թշնամու առաջխաղացութիւնը կանգնեցնելու համար որոշ տեղերում մենք դիմեցինք ակտիվ գործողութիւնների, որոնք, սակայն, պարզեցին, որ առաջացող գերմանացիների թիւը շատ խոշոր է: Կռիւն այդ զօրաճակատում շարունակվում է»:

Գերմանական զօրքերի տեղափոխութիւնը դէպի մեր սահմանը և լանավէրեան զօրամասերի փոխադրութիւնը դէպի արևմուտք շարունակվում է: Գերմանական երկաթուղիները, որոնք դիմում են դէպի աւստրիական սահմանը, փակ են մասնաւոր երթևեկութեան համար:

Իրանց աւստրիացիների ասելով, նրանց զօրքերի կորուստները չափազանց մեծ են:

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
30—31 օգոստոսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Օստենդէից, Գենտից, Ամստերդամից և Անտվերպէնից ստացված հաղորդագրութիւնները միաբերան վկայում են, որ ներկայ րօպէին տաք կռիւներ են Բէլգիայում բէլգիացի զօրքերի և Ֆրանսիա դիմող գերմանական զօրքերի վերջապահ գնդերի միջև: Բէլգիացիք նորից աջող յարձակման ձեռնարկեցին և ետ քշեցին թշնամուն դէպի Լուվէն և նորից գրաւեցին Տէրմոնդը: Կռիւ է տեղի ունենում Օդենաարդայի, Կուարէի և Բենէի շրջակայքում: Էրժոտի մօտ կռիւը շարունակվում է բէլգիացիներին նպաստաւոր ընթացքով: Էրժոտից թշնամին քաշվեց: Գերմանացիների կորուստները չափազանց մեծ են: Բէլգիացիք գերել են 300 գերմանացու, որոնց Անտվերպէնից ուղարկել են Անգլիա:

Անգլիական մամուլի բիւրօն յայտնում է. «Մեր զօրքերն անցան Ուրկը առաւօտեան և շտապով շարժվեցին նահանջող թշնամու ետևից, գերելով 200 հոգու: Դաշնակիցների հեծելազօրը Սուասօնի և Ֆիմի միջև էր:

«Երէկ գիշեր Ֆրանսիական 3-րդ զօրաբանակը, օգտվելով այն հանգամանքից, որ թշնամին ուշանալով մնացել էր Վիտրիից դէպի հիւսիս, ձեռք ձգեց գերմանական զօրքի բոլոր արտիլերիան: Մեր աէրօպլանները յայտնում են, որ հակառակորդը արագ փախուստի է դիմում»:

«Դէյլի-Նիւսը» երեկոյեան հրատարակութեան մէջ տպված է հետևեալ հեռագիրը, ստացված անցեալ գիշեր Պարիզից, յատուկ թղթակցից. «Բրիտանական զօրաբանակի 1-ին և 2-րդ գումարտակները, օժանդակութեամբ ֆրանսիական հեծելազնդի և արտիլերիայի, պաշարեցին և ջարդեցին թշնամու զերազանց ոյժերին Պարիզից 90 կիլոմետր դէպի հիւսիս-արևելք, գերելով 6000 հոգու և ձեռք ձգելով 715 (?) թնդանօթ: Գերման զօրքերը կազմալուծված են. գերիները քաղված են»:

ՊԱՐԻԶ.—Հրատարակվեց հետևեալ հաղորդագրութիւնը. «Օգոստոսի 24-ից տեղի է ունենում կռիւ Պարիզ-Վերդէն զօրաճակատում: Հէնց սկզբից գերմանացիների աջ զօրաթևը ֆոն-Կլուկի հրամանատարութեամբ, որ օգոստոսի 24-ին առաջացել էր մինչև Պրովէնի հիւսիսային կողմը, սկսեց ետ քաշվել, տեսնելով որ մենք կարող ենք կտրել նրա ճանապարհը ետևից: Նրան աջողվեց խուսափել վտանգից. նա յարձակվեց մեր այն զօրաճակատի վրա, որ Մարնայի և Ուրկի կողմից կանգնել էր նրա դէմ: Սակայն ֆրանս-անգլիական զօրքերին աջողվեց հացնել թշնամուն ծանր կորուստ և կանգնեցնել նրան, որքան որ անհրաժեշտ էր մեր արշաւանքի համար այլ տեղերում: Թշնամին ներկայումս նահանջում է էն և Ուազ գետերի ուղղութեամբ, ուրիշ խօսքերով՝ նա չորս օրվայ մէջ ետ է քաշվել 60—75 կիլոմետր: Դաշնակից զօրքերը, որոնք գտնվում էին Մարնայից դէպի հարաւ, շարունակեցին առաջխաղացումը և տաք կռիւ բռնվեցին Լա-Ֆերտէ-Գոշէի, Էտարնէի և Մօնմիրալի մօտ: Ֆոն-Կլուկի զօրքի ձախ զօրաթևը և ֆոն-Բիւլովի զօրքը ճիշդ նոյն կերպ ետ են քաշվում մեր զօրքերի ճնշումից:

«Առանձնապէս յամառ կռիւներ տեղի են ունենում Սէզանից և Վիտրի-լէ-Ֆրանսուայից դէպի հիւսիս ընկած բարձրաւանդակների միջև Բիւլովի, սակաւաթիւ և մասամբ Վիւրտէմբէրգի պրինցի զօրքերի դէմ: Այստեղ գերմանացիք, մեր կենտրոնը ճեղքելու կրնակի չանքերով իսկ, լիակատար անաջողութեան հանդիպեցին: Յաջթութիւն տանելով Սէզան բարձրաւանդակում, մենք հնարաւորութիւն ստացանք յարձակման դիմել անցեալ գիշեր: Հակառակորդը դադարեցրեց կռիւը Սէնտօնդի ճահիճների ու Սոմմու շրջանի միջև և սկսեց ետ քաշվել դէպի Վիտրի-լէ-Ֆրանսուայի արևմտեան կողմը: Օրմէն գետի վրա, նաև Արգոնեան անտառի և Մասսի միջև, ուր ճակատամարտում են Վիւրտէմբէրգի պրինցի և գերմանական կրոնպրինցի զօրքերը, կռիւները շարունակվում են փոփոխական աջողութեամբ, որը չէ ազդում ընդհանուր դրութեան վրա: Այդպիսով Մարնայի մօտ կուի առաջին ֆազիսը թեքվում է յօգուտ դաշնակիցների, որովհետև գերմանացիների աջ զօրաթևը և կենտրոնը ներկայումս նահանջում են: Մեր աջ զօրաթևում դրութիւնը անփոփոխ է Վոգէզներում և Նանսիում, որ գերմանացիք փորձեցին վերջին օրերս ամրակոծել մի մեծ թնդանօթից, իսկ ընդհանուր առմամբ վերջին օրերս դրութիւնը փոխվեց բոլորովին ռազմագիտական ու ռազմաքաղաքական տեսակէտից, այնպէս որ մենք ոչ միայն կանգնեցրինք գերմանացիների «յաղթական» առաջխաղացումը, այլ և ստիպեցինք թշնամուն նահանջել համարեա ամբողջ ռազմագծով»:

Օգոստոսի 29-ին հրատարակված պաշտօնական հաղորդագրութիւնը յայտնում է. «Զախ զօրաթևում մեր զօրքերը գործում են աջողութեամբ: Մեր առաջխաղացումը շարունակվում է դէպի Մարնայի հիւսիս և Սուասոն-Կոմպիէնի ուղղութեամբ: Մենք ձեռք ենք ձգել գերմանացիներից ձգված բազմաթիւ պատերազմական իրեր, վիրաւորների և գերիների ու մի դրօշակ եռ: Բրիտանական զօրքը ձեռք է ձգել 11 թնդանօթ, կարևոր ռազմանիւթեր և մօտ 1500 գերիներ: Կենտրոնում թշնամին նահանջեց Սէզանի և Բէվիլի միջև: Արգոնեան անտառի շրջանում գերմանացիք դեռ չեն նահանջել: Ֆրանսիական զօրքերը, չը նայած վեց օր տևող կռիւին, կրկին եռանդով հարձակում են թշնամուն: Լոթարինգիայում և Վոգէզներում նոր աչքին չէ պատահել»:

Պաշտօնապէս հաղորդվում է. «Մեր ձախ զօրաթևում գերմանացիք նահանջում են Ուազայի և Մարնայի միջև ամբողջ տարածութեամբ: Երէկ մեր զօրքերը գրաւում էին Շալոն-Սուասոն-Բրէն-Ֆիմ-Բէյմ լեռների զօրաճակատը: Գերմանական հեծելազօրը, ըստ երևոյթին, բոլորովին ուժասպառ է եղել: Կենտրոնում և աջ զօրաթևում գերմանացիք նահանջեցին Սօ և Վիտրի-լէ-Ֆրանսուայի մօտից, ուր և դիրք բռնեցին: Արգոնները գրաւած գերման ոյժերը նահանջել են դէպի Նօռ: Լոթարինգիայում մեր զօրքերն սատիճանաբար առաջանում են: Մենք գրաւել ենք Բիգէնվիլէն և Բերժերվիլէն: Գերմանացիք հեռացել են Սէն-Դիէ-Նից»:

ԱՆՏՎԵՐՊԷՆ.—Երեկոյեան հրատարակված պաշտօնական հաղորդագրութիւնը յայտնում է, որ նախօրեակին սկսված կռիւը ստիպեց թշնամուն հեռանալ Անտվերպէն և Լիմբուրգ նահանգներից: Արևելեան-Ֆլանդրիան նոյնպէս ազատ է գերմանական զօրքերից: Տէրմոնդը և Արսխոտը գրաւված են բէլգիացիներից: Բէլգիացիք իրանց աջողութիւններով պարտական են գլխաւորապէս դաշտային թնդանօթներին: Դէպի հիւսիս առաջացած գերմանական զօրամասը շրջվել է դէպի հարաւ:

Իտալացի փախստականների պատմելով, Լիւնէվիլի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտից յետոյ հողին են յանձնվել 26,000 գերմանացու դիակ:

ՏՐՈՒԱ.—Գերմանական աէրօպլանից 4 ռումբ նետվեց Նօժան-սիւր-Մէնի վրա, բայց վնաս չեղաւ:

ԼՕՆԴՕՆ.—Բէլգիական միսսիան յայտնեց, որ բէլգիացիք օգոստոսի 28-ին յարձակում գործեցին գերմանացիների վրա ամբողջ ռազմագծով, ստիպելով նրանց նահանջել: Մալինը և Արսխոտը նորից ընկել է բէլգիացիների ձեռքը: Լիւվէնի և Տիրլէմոնի միջև երկաթուղին պայթեցված է: Արշաւանքը շարունակվում է:

ՊԱՐԻԶ.—Երեկվայ պաշտօնական հաղորդագրութիւնը յայտնում է. 1) Ձախ զօրաթևում գերմանացիների ընդհանուր նա-

հան՝ը շարունակվում է անգլո-գերմանական զօրքերի ճնշման տակ, որոնք հասել են էն գետի միջին հոսանքին։ 2) Գերման զօրքի կենտրոնը շարունակում է նահանջել։ Ֆրանսիացիք անցան Մարնան Էստէրնէի և Վիտրի-լէ-Ֆրանսուայի միջև։ Թշնամու ձախ զօրաթևը այսօր նոյնպէս սկսեց նահանջել, մաքրելով Նանսիի շրջանը։ Մենք գրաւեցինք Լիունէվիլը։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ ասված է, որ չը նայած անընդհատ կռիւների պատճառով զօրքերի յոգնածութեան, ֆրանսիացիք ամբողջ ռազմաձգում արիաբար հալածում են նահանջող թշնամուն։ Այդ նահանջը կատարվում է, ըստ երևոյթին, աւելի արագ, քան տեղի էր ունենում յարձակումը։ Մօնմիրայլում ֆրանսիացիք ձեռք են ձգել քարտէզներ, փաստաթղթեր և նամակներ։ Ամենուրեք թշնամին, մանաւանդ Ֆրոմանտիէրի շրջանում, ձգել է ռազմամթերք և սայլեր։ Գերիները չափազանց յոգնածի տեսք ունեն և լքված են։ մանաւանդ յոգնած են ձիերը։

ԲՕՐԴՕ.—Ժոֆֆրը հեռագրում է. «Մեր յաղթութիւնը դառնում է լիակատար։ Թշնամին ամենուրեք նահանջում է, թողնելով վիրաւորներին և ռազմամթերք։ Օգոստոսի 23—30 հսկայական կռիւ ժամանակ զոհ դրված հերոսական ջանքերից յետոյ, մեր բոլոր զօրքերը, օգտորված աջողութիւնից, արիաբար հալածում են թշնամուն։ Զախ զօրաթևում մենք անցանք էն գետը Սուասօնից ներքև, վեց օրվայ մէջ առաջ շարժվեցինք աւելի քան 100 կիլոմետր, կենտրոնում արդէն գտնվում ենք Մարնայից դէպի հիւսիս. Լոթարինգիայում և Վոգեզներում հասանք սահմանը և գտնվում ենք Սէլլի մօտ։ Մեր դաշնակիցները զավասանքից վեր են։ Կը շարունակենք յարձակումը բովանդակ եռանդով»։

ԼՕՆԴՕՆ. — Մեծ-բրիտանական ծովակալութիւնը հաղորդում է. «Օգոստոսի 29-ին գրաւվեց Գէրբերտգիէ քաղաքը՝ Նոր Գվէրանիա կղզում, որ Բիսմարկի Արշիպէլագոսի ամենամեծ կղզին է հանդիսանում։ Ծովային զօրքի ափ իջեցնելը տեղի ունեցաւ առանց դիմադրութեան, բայց դէպի անթել հեռագրի կայանը գնալիս զօրքը հարկադրված էր դժուարին ճանապարհը կտրել զէնքը ձեռին։ Թշնամու զօրամասի պետ գերմանացի օֆիցէրը անձնատուր եղաւ»։

Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հաղորդում է, որ անգլիական հարաւ-ափրիկեան գաղութների ոյժերը զէնքի են կանչված և զօրքերը մեծ-բրիտանական կառավարութեան պահանջով կարող են սկսել պատերազմական գործողութիւնները գերմանական հարաւ-արևմտեան Աֆրիկայում։

Բրիտանական զինուորական մինիստրութեան պաշտօնական հաղորդագրութիւնը ազդարարում է. «Դաշնակից զօրքերի հեծելազնդերը անցեալ գիշեր գտնվում էին Սուասօնի և Ֆիմմէնի միջև։ Ֆրանսիական 3-րդ զօրաբանակը ձեռք ձգեց մի ամբողջ զօրաբանակի արտիլերիան։ Աէրոպլանները տեղեկացնում են, որ գերմանացիների նահանջը կատարվում է չափազանց արագ»։

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

31 օգոստոսի.—1 սեպտեմբերի

ՆԻՇ.—Սերբերի առաջխաղացութիւնը Սավա գետի ձախ ափով շարունակվում է աջողութեամբ։ Ոչինչ նոր և կարևոր բան տեղի չունեցաւ։ Դրութիւնը միևնոյնն է։

Օգոստոսի 29-ին ոչ մի կռիւ չեղաւ, բացի աննշան թնդանօթաձգութիւնից հիւսիսային զօրաճակատում։

Զէմլինը վերցնելուց յետոյ, սերբերը դիմեցին յարձակման։ Զէմլինում թշնամին թողել էր մեծ քանակութեամբ ուտելիք, ռազմամթերք և այլ նիւթեր։ Դունայի ափերին լսելի են միայն առանձին թնդանօթի կրակոցներ Սմեդերէվի ուղղութեամբ։ Երկաթուղագիծը մինչև Բելգրադի կայարանը ուղղված է։

ԲԵԼԳՐԱԴ. — Առաւօտը մինչև Սիրմիէն լսելի էր թնդանօթաձգութիւն։ Ըստ երևոյթին Սլանկամէնի, Բէշկի և Իրէգի ուղղութեամբ կռիւ է։

Զէմլինում տիրում է լիակատար հանդարտութիւն և կարգուկանոն։ Սերբ ազգաբնակութիւնը զօրքերին, Զէմլին մտնելիս, ցնծութեամբ է ընդունել։

ՑԷՏԻՆԻԷ. — Զերծուցիք յետ մղեցին թշնամու խոշոր ոյժերը Դրինայի ձախ ափի ամուր դիրքերից՝ Ֆոչի մօտ։ Գերվել են շատ զինուոր, առնվել են 2 գնդակոցիր և մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք։ Աւստրիացիք կրեցին խոշոր կորուստներ։

ՆԻՇ.—Օգոստոսի 28-ի երեկոյեան թշնամու երկու թնդանօթաձիգ վաշտ մօտեցան Զէմլինին և կրակեցին 50 անգամ Զէմլինի և Բելգրադի վրա։ Բելգրադի սերբական արտիլերիան և Զէմլինի հեռոտն գնդերը վանեցին յարձակումը։

Զէմլինից թշնամու փախուստը կրում էր սարսափի բնոյթ։ Ունգար իշխանութիւնները հետները իրրև պատանդ տարել են սերբ երևելիներին։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԾՈՒՐՔԸ

(Պետ Հեռ Գործ.)

31 օգոստոսի.—1 սեպտեմբերի

ԲՕՐԴՕ.—Օգ. 29-ից։ Պուանկարէն դիմեց Միլէրանին մի նամակով, խնդրելով նրան յայտնել ընդհանուր հրամանատար Ժոֆֆրին թէ իր և թէ կառավարութեան կողմից հիացմունքի և շնորհաւորանքի զգացմունքներ՝ ֆրանսիական զօրքերի փայլուն աջողութիւնների առիթով, որոնք դաշնակից անգլիացիների հզօր աջակցութեամբ վանեցին թշնամուն դէպի արևելք Պարիզի մօտից։ Պուանկարէն գրում է, որ վերջին չորս օրվայ ընթացքում ֆրանսիական զօրքերը ապացուցեցին իրանց անվեհերութիւնն ու քաջութիւնը։ Նրանց երևան հանած զեղեցիկ յատկութիւնները հաւատարիմ գրաւական են հանդիսանում վերջնական յաղթութիւնների։

Պուանկարէն Միացեալ Պետութիւնների նախագահին հեռագրեց, նախազգուշացնելով նրան չը հաւատալ գերմանական կառավարութեան չարամիտ յերիւրանքներին, որովհետև գերմանացիք, փոխելով իրանց դերերը, մեղադրում են ֆրանսիացիներին «դում-դում» գնդակ գործածելում, կամենալով սուտ հաւաստիացումներով հող պատրաստել բարբարոսութեան նոր ակտերի համար։ Պուանկարէն զայրոյթով է բողոքում գերմանական յայտարարութիւնների դէմ։

ՊԱՐԻԶ.—Ժոֆֆրի առաջարկութեան համաձայն, կառավարութիւնը Պատուաւոր Լէգէոնի մեծ խաչ նուիրեց զեներալներ Մօնուրին և Դիւբէյլին, Պատուաւոր Լէգէոնի օֆիցէրական խաչ՝ Ֆոշին։

Մինիստրների խորհուրդը միջոցներ ձեռք առաւ բարելաւելու պօստային հաղորդակցութեան պայմանները։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.—Եկաւ և Վաշինգտոն մեկնեց բէլգիական մանաժողովը, որ բողոքելու է գերմանական գաղանութիւնների դէմ։

ՀՌՕՄ.—«Կօր.-դ'Իտալ.»-ին հաղորդում են Բերլինից, որ Բերլինի իտալական զինուորական կցորդ կոմս Կալդերարին հրաժարվեց պաշտօնից և այլևս վերադառնալու չէ Բերլին։ Նրա մեկնելու պատճառը առայժմ անկարելի է յայտնել։

ՍՕՖԻԱ.—Ռունաց դեսպանը գրաւոր կերպով նորից վստահեցրեց մինիստր-նախագահին, թէ յունական զօրքերի ոչ մի կենտրոնացում Դէվգէլում և Դոյրանում տեղի չէ ունեցել և ձեռք չեն առնվել այնպիսի միջոցներ, որոնք իբր թէ ուղղված լինեն Բուլգարիայի դէմ։ Մակեդոնիայում գտնվող յունական զօրքերը չեն ուժեղացված, եթէ չը հաշուենք 1914 թ. նոյեմբերյան 4000 զինուորին, որոնք նշանակվելու են մակեդոնական գնդերի մէջ։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գլխաւոր շտաբը յայտարարում է ի լուր ամենքի Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի հեռագիրը այն մասին, որ անընդհատ կռիւների պատճառով է, որ ուղղակի անկարելի է լինում իր ժամանակին տեղեկացնել ընդարձակների և վիրաւորների մասին յանկնէ անուանկ։ Առաջին իսկ հնարաւորութեան դէպքում բոլոր կորուստները կը պարզվեն և լիակատար ցուցակներով կը հաղորդվեն գլխաւոր շտաբին ու պատշաճ տեղական օրգաններին։

Գենեռալ-շտաբի գլխաւոր վարչութիւնը մի անգամ ևս կարևոր է համարում մատնանշել աւտրօ-ունգարական գենեռալ-շտաբի տեղեկութիւնների ստուգութիւնը և այն արժէքը, որպիսին կարելի է տալ ապագայում նրա բոլոր հեռագիրներին։

Ֆինանսների մինիստրը զեկուցեց մինիստրների խորհրդին, որ համագումարյին միութեան գլխաւոր կառավարիչ իշխան Լվովի միջնորդութեան համաձայն, նա իրրև կանխավճար տուել է միութեանը 3 միլիոն բուբլի՝ հիւանդներին ու վիրաւորներին օգնելու հերթական պէտքերի համար։

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց յատկացնել ամեն ամիս կէս միլիոն ժող. լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեանը, և 150,000 ռ՝ սնունդի օբէր-պրոկուրորի կարգադրութեանը՝ մինչև 1914 թ-ի վերջը տալու ժողովրդական և եկեղեցական-ծխական դպրոցների այն ուսուցիչների ժամանակաւոր փոխարինողների ռոճիկները, որոնք կանչվել են զինուորական ծառայութեան։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Ռիկսթագը օգ. 30-ին ընդունեց կառավարական օրինագիծը պետական ինքնապաշտպանութեան մասին։ Բոլոր կուսակցութիւնների լիդերները ընդգծեցին չէզոքութեան անհրաժեշտութիւնը։

ԼՕՆԴՕՆ.— Ամստէրդամից տեղեկացնում են, որ գերմանացիների ձեռքն ընկած գեներալ Լէմանը բէլգիական թագաւորին ուղարկել է հետևեալ նամակը. «Ցուլիսի 22-ի, 23-ի և 24-ի յամառ կռիւներից յետոյ՝ ես եկայ այն եզրակացութեան, թէ Լիէժի բերդերը կարող են դեր խաղալ միմիայն ժամանակաւորապէս թշնամու յարձակումներին դիմադրելով։ Լիւսէն բերդը, որ պաշտպանվում էր յուլիսի 24-ից, երէկ յօդս ցնդեցրվեց, որի ժամանակ բերդապահ զօրքի մեծ մասը զոհ գնաց փլատակների տակ։ Ինձ դուրս բերեց իմ շտաբը այն ամրութիւնից, ուր ես թաւնաւորվեցի վառօդային գազերից։ Գերմանացի մի կապիտան ինձ ջուր տուեց և գերեց ինձ։ Ես, բարձր գնահատելով մեր զէնքը, չը յանձնեցի ոչ բերդը, ոչ միջնաբերդը։ Ներեցէք ինձ, թագաւոր, իմ բոլոր միտքը Բէլգիայի հետ է և իմ թագաւորի հետ։ Ես ուրախութեամբ կը տայի իմ կեանքը նրանց համար, բայց ինձ վիճակված չէր մեռնել»։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Կառավարութիւնն արգելեց արտահանել բուրդը։

ՏՐՈՒԱ.—50 բոլորովին կազմալուծված գերմանական ուլաններ, գալով Մօնտէրոյի կայարանը ունէր-օֆիցէրի առաջնորդութեամբ, ընկնելով յոգնածութիւնից և քաղցից, անձնատուր եղան ասելով. «Արէք մեզ հետ՝ ինչ կամենում էք»։ Նրանք զինաթափ քաղաք բերվեցին։

Բրիէն-Լէ-Շատօ եկած 700 գերիներ շատ են զարմացել, իմանալով որ անգլիացիք կռւում են ֆրանսիացիների հետ, և որ պատերազմ յայտարարելը ըղխեց Գերմանիայից։

Բերին գերմանական չորս դրօշակ։

ՀԱՎՐ.—Բերին հոլլանդական «Ֆորտունա» շոգենաւը, որ արծաթ ու հացահատիկ էր առնում Գերմանիայի համար։

ՊԱՐԻԶ.—Ֆրանսիական զօրքերի ընդհանուր հրամանատարը օգ. 24-ին հրատարակել էր հետևեալ հրամանը. «Այն րոպէին, երբ սկսվում է մի կռիւ, որից կախված է հայրենիքի բաղդը, կարևոր է բոլորին լիշել, որ հարկաւոր է աւելի, քան երբևիցէ, յետադարձ հայեացք։ Բոլոր ջանքերը պէտք է ուղղվեն՝ թշնամուն ընկճելու համար։ Առաջանալու անկարող զօրքերը պէտք է, ինչ էլ որ լինի, իրանց ձեռքում պահեն նուաճված երկիրը, աւելի շուտ պէտք է մեռնեն, քան նահանջեն։ Ներկայ պայմաններում ոչ մի յապաղում կամ թուլամտութիւն չը պէտք է հանդուրժվի»։ Այժմ յայտնի է, թէ ինչպէս գեղեցիկ կերպով կատարվեցին այդ հրամանները, թէ ինչպիսի փայլուն հետևանք ստացվեց ֆրանսիական քաջարի զօրքերի գործողութիւններից։

Վիտրի-լէ-Ֆրանսուայի մի շինութեան մէջ, ուր գտնվում էր գերմանական 8-րդ զօրաբանակի շտաբը, գտնվել է հետևեալ նամակը, ստորագրված գեներալ-լէյտենանտ Տիւլ-ֆոն-Շէպէ-Վէրտէնքախից. «Օգոստ. 25-ին առ. ժամը 10 ու 30 ր.։ Մեր երկաթ յոդնեցուցիչ քայլերթների նպատակը իրագործվեց։ Ֆրանսիական գլխաւոր ոյժերը պէտք է կռւի եկան, մինչդեռ ցայսօր նրանք խուսափում էին նրանից։ Անկասկած է, որ վճռական րոպէն մօտ է։ Այդպէս ուրեմն, վաղը գերման զօրքերի ընդհանուր ոյժերը, նաև մեր բոլոր զօրաբանակների ոյժերը պէտք է մանակցեն կռւին Պարիզից մինչև Վերդէն։ Ցանուն Գերմանիայի փրկութեան, բարեկեցութեան ու պատուի՝ ապպսում եմ, որ իւրաքանչիւր օֆիցէր և զինուոր, չը նայած վերջին օրերի ծանր հերոսական կռիւներին, լիովին դը կատարէ իր պարտականութիւնը մինչև վերջին շունչը։ Ամենն ինչ կախված է վաղվայ կռւի հետևանքներից»։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.—«Ֆր. Ցայտ.»-ին հեռագրում են Միլանից, որ իտալական «Կոնֆիդա» նաւը Մասսօվի մօտերը տեսել է մի շոգենաւ, որ Սուէզ էր տանում հնդիկ զօրքերի՝ երեք զրահապատ յածանաւերի և շատ ակնանաւերի պաշտպանութեամբ։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.—Պ. Հ. Գ. զանազան քաղաքներից հեռագիր է ստացել, որ աւստրօ-ունգարական զօրքերի վրա տարած յաղթութեան առիթով կատարվել են հայրենասիրական ցոյցեր։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Ռուս յաղթութեան տեղեկութիւնը բուռն քննութեան առարկայ է դարձել մամուլի և հասարակութեան մէջ։ Այդ տեղեկութիւնը աւելի մեծ տպաւորութիւն է գործում այն պատճառով, որ աւստրօ-ունգարական միսսիան դեռ երէկ հերքեց ռուս յաղթութիւնների տեղեկութիւնները։

ԲՕՐԴՕ.—Լրագիրները ընդգծում են, որ զինուորական մինիստրութիւնը երէկ, խօսելով Մարնայի վրա տեղի ունեցած ճակատամարտի մասին, առաջին անգամ գործածեց «յաղթութիւն» խօսքը։ Պետ. Հեռ. Գործ. թղթակիցը պնդում է, որ ֆրանսիական զինուորական մինիստրութիւնը զգուշութիւնից նուազեցնում է ֆրանսիական զօրքի աջողութիւնները։

Լրագիրները շարունակում են ընդգծել Լվովը վերցնելու անագին քաղաքական նշանակութիւնը։

ԿԻԷՎ.—Զը տեսնված հանդէսով, բազմահազար ամբոխի ներկայութեամբ, հողին յանձնվեց հերոսական մահով ընկած օդաչու Նեստէրովի մարմինը թնդանօթների պարպումով։

ԼՕՆԴՕՆ.—Օգոստ. 31-ից. «Աստիէտէդ-Պրէսսի» թղթակիցը Վաշինգտոնից տեղեկացնում է, որ Վիլհէլմ կայսրը մի քանի օր քննեց Միացեալ Պետութիւնների անպաշտօնական այն հարցը, թէ կը հրաժարվի, արդեօք, Գերմանիան քննելու հաշտութեան պայմաններ. բայց մինչև օրս այդ հարցի պատասխանը ստացված չէ։ Թէև հարցապնդումը կրում էր մասնաւոր բնոյթ, սակայն նա ներկայացնում էր անպաշտօնական փորձ պարզելու, թէ հիմնվում է արդեօք փաստերի վրա այն տեղեկութիւնը՝ թէ Գերմանիան հակված է բանակցութիւններ սկսել հաշտութեան մասին թէ ոչ։

Ծանօթութիւն Պ. Հ. Գ.—«Աս.-Պրէսսի» տուած տեղեկութիւնները չեն համապատասխանում Վաշինգտոնից ստացված տեղեկութիւններին, որոնց համաձայն Վաշինգտոնի գերմանական դեսպանը դիմեց ամերիկեան արտաքին գործերի մինիստրին, հարցնելով թէ յանձն չէ՞ն առնի, արդեօք, Միացեալ Պետութիւնները միջնորդի դեր, որպէսզի սկիզբ դրվի հաշտութեան բանակցութիւններին։ Այդ հարցի պատճառով ատատա-սեկրէտար Բրայանը անպաշտօնապէս իրազեկ եղաւ, թէ ինչ կերպ կը վերաբերեն վերոյիշեալին Ֆրանսիան և Անգլիան, բայց համոզվեց, որ ներկայ րոպէին երկու այդ մեծ պետութիւնները կը վերաբերէին դրան միանգամայն բացասաբար։

ԼԻՈՆ.—Լորդ Բէրէսֆորդը իր ճառի մէջ ասաց. «Երբ հանի հնդկական մեծ զօրքը, կը լինի և պատերազմի վախճանը, որը աւարտվելու է Բերլինում։ Բէլգիան պէտք է ստանայ ըստ հնարաւորութեան խոշոր վարձահատուցումն իր կրած սարսափների համար։ Գերմանական ռազմի նաւատորմի բոլոր նաւերը պէտք է ջրասուզվեն, բոլոր գերմանական նաւահանգիստները պէտք է քանդվեն, Կրուպպի գործարանը յօդս ցընդվի, Կելի ջրանցքը տրվի Դանիային։ Այդ կը նպաստէ մարդկութեան յետագայ խաղաղ զարգացմանը»։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԾՈՒՐՔԸ

✦ «Բէկ»-ի Լոնդոնի թղթակիցը հեռագրով յայտնել է իր թերթին գնդապետ Բեպինգտօնի «Times»-ում տպած վերջին յօդուածի բովանդակութիւնը։ Յօդուածը նուիրված է գերմանական պատերազմական ծրագրին և նրա հետևանքներին։ Գերմանական գեներալների ծրագրով որոշված է եղել վեց կամ ութ շաբաթվայ ընթացքում ջարդել ֆրանսիացիներին, գրաւել Պարիզը, այնուհետև վճռական պարտութիւն հասցնել ռուսական զօրքին Վիլնայի վրա և Ռուսաստանի հետ հաշտութիւն կնքել առանց հողեր զիջելու։ Ցեռայ, գրաւելով Կալէն և Դիւնկերկը, Կալէի 16-դիւյմանոց թնդանօթները, օդային և ընդծովեայ նաւատորմը ուղղել Անգլիայի վրա, որը խիստ ցանկանում է ընդհարվել գերմանական նաւատորմի հետ։ Գերմանացիները,—ասում է յօդուածի հեղինակը,—շատ տարօրինակ են։ Նրանք ցանկանում և կարողանում էին պատրաստվել պատերազմի՝ մինչև պատերազմը, բայց ոչ պատերազմի ժամանակ, ինչպէս անում ենք մենք, անգլիացիներս։ Բայց Գերմանիայի պակասութիւնը նրանումն է, որ մանր բաների վերաբերմամբ մանրամասն ծրագիրներ կազմելով՝ գլուխները կորցնում են ամեն մի անսպասելիութեան հանդէպ։ Ինչ էլ պատահի Եւրոպայի արևմուտքում, անգլիացիները և ռուսները պէտք է կռւեն անդամ 20 տարի, որովհետև չեն կարող թոյլ տալ, որ պրուսական ոտքը նրանց արորի թող պատերազմը երկարի էլ տարի, մի տարի, տարուց աւելի։ Մինչև Գերմանիան անձնատուր չը լինի, մինչև նա չը դարձնի երբևիցէ իր գրաված հողերը, չը վճարի պատերազմական տուգանքները, չի դադարի և համաշխարհային քաղաք, որ առաջացրել է նա։

✦ Աւստրիացիք Կրակով են տարել իրրև պատերազմական գերի յայտնի լեհ գրող Հենրիխ Սենկեվիչին։

✦ Պետրոգրադ է վերադարձել գերութիւնից պրոֆ. Կարէեվը։ Պրոֆ. Կովալեվսկիին ազատելու մասին արված են բոլոր հարկաւոր քայլերը։

✦ Գերմանական պաշտօնական յայտարարութիւն է լոյս տեսել, թէ չը նախատեսված հանգամանքները ստիպում են գերմանական գլխաւոր շտաբին փոխել պատերազմի պլանը։

✦ Ամերիկայի զուլուսների ցեղի պարագլուխ Բարտսէն իր ծառայութիւնն է առաջարկել Անգլիային պատերազմի մէջ։

✦ Ցունաց կառավարութիւնը Աթէնքի դպրոցական շէնքերը վերածել է հիւանդանոցների։

✦ Հիւսիսային Ֆրանսիայում գերմանացիք կործանել են շատ հինաւուրց ամրոցներ ու թանգարաններ։

✦ Պարիզից, զինուորական իշխանութիւնների կարգադրութեամբ, մեկնել են բոլոր կանայք և երեխաները։

✦ Հաղորդում են, որ պրինց Բիւրհանեդդինը չէ հաստատվելու Ալբանիայի արքայի պաշտօնում։

✦ Կատարրոն ռմբակոծվում է չերնոգորական լօվչէն բարձունքից ֆրանսիական ծանր թնդանօթներով։

✦ Տրանսիլվանիայի ռումինները շատով զինաթափ են արվում ունգարների ձեռքով։

✦ Լվովում վերսկսվեց լեհ լրագիրների հրատարակութիւնը։

✦ Ցայտնի Դրէյֆուսը կարգված է ֆրանսիական մի զօրամասի պետ։

✦ Լօնդօնի լրագիրները տպել են գերմանական մի գեներալի նամակը՝ յանուն ընկերոջ. «Պատերազմը ստացաւ անսպասելի ընթացք,—գրում է գեներալը,—այս տեսակ դիմադրութիւն չէինք սպասում. գերմանացիք կոտորվում են հազարներով։ Եթէ այսպէս շարունակվի, հազիւ թէ պէտք է յուսալ, որ յաղթենք Ռուսաստանին»։

✦ Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը մահամերձ է։

✦ Բոհէմիայում և Դալմացիայում յեղափոխութիւնն ընդարձակ չափեր է ընդունում։

✦ «Ֆինչիլէլ-Նիւսը» գրում է, որ Վիլհէլմ կայսրը մի քանի միլիոն է դրել ամերիկեան բանկերը և գնել է Կանադայում ընդարձակ հողեր, որպէս զի գահից հրաժարվելու դէպքում տեղափոխվի Ամերիկա։

✦ Գերմանական նաւատորմը երևացել է Բալտիկ ծովում։

✦ Սերբերի սուրը վերջին օրերը աջ ու ձախ կտրում է։ Սերբերը մտնում են աւստրիական երկիրը։

✦ Պարիզի գեներալ-նահանգապետ Գալիէնի կարգադրութեամբ, էյֆէլեան աշտարակի գլխին թնդանօթներ են դրվել գերմանական աէրոպլանների ռմբակոծելու համար։

✦ Սինօպում, թիւրքերի սկսած ջարդից յետոյ, մեծ թիվով յոյներ դիմում են դէպի Կովկաս և Ղրիմ։

✦ Հոլլանդական կառավարութիւնը արգելել է արտահանել երկրից հացահատիկը և ալիւրը։

✦ «Հ. Ե.»-ում տպված է. «Ի նկատի ունենալով ներկայ ժամանակի առանձին պայմանները, բացված է նոր ընդունելութիւն բոլոր զինուորական դպրոցներում (հեծելազօրք, հեծեալ և կօզակային)։ Միջնակարգ կրթութիւն ունեցող անձինք ընդունվում են բոլոր դպրոցներում, իսկ նրանք, որոնք չունեն օրինական միջնակարգ կրթութիւն, միմիայն երեքդասեան զինուորական և կօզակների դպրոցներում։ Խնդրագրերը բոլոր հարկաւոր վաւերաթղթերով պէտք է ներկայացվեն համապատասխան դպրոցներին ոչ ուշ մինչև սեպտ. 30-ը»։

✦ Իտալիան բոլոր իսկական զօրքերը ուղարկել է սահմանները, իսկ պահեստինեերին պահել է երկրի ներսում։

✦ Իւրաքանչիւր հեռախօսի գինը, համաձայն մինիստրների խորհրդի որոշման, աւելանում է 10 բուբլով։

✦ Գերմանական գեներալ-շտաբը յայտնում է, որ Նանսիի մօտի տեղի ունեցած կռիւները զեկավարում էր ինքը կայսրը։

✦ Կանադան արգէն ուղարկել է 40,000 ընտիր զինուոր։ Շուտով ուղարկվելու են դարձեալ 160,000։

✦ Ռուսաց դիպլոմատիան լրագրեկ եղաւ, որ Ցունաստանը յայտարարել է մանակի զօրահաւաք։

✦ Ռուսաց դիպլոմատիան վերջնականապէս հաստատեցաւ, որ Բելգրադին ձեռք է չէզոք։

✦ «Հ. Ե.»-ի ասելով, Գալիցիայի գեներալ-նահանգապետ է նշանակվում գեներալ-լէյտենանտ կոմս Գ. Բոբրինսկին, որի պաշտօնական քաղաքը լինելու Լվովը։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

30—31 օգոստոսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Հաւսից օգոստ. 28-ից հեռագրում են, որ աւստրիական մի աէրոպլան առաջ նետեց Անտվարպէի վրա, որ մեծ վնասներ պատճառեց։

ԵԱԼՏԱ.—Երէկ վախճանվեց հայրենասիրական բրօշիւրների հրատարակիչ, ներքին գործերի մինիստրի խորհրդի անդամ գեներալ Եւգէնիդ Բոդդանովիչը։

ՆԻԿՕԼԱԿ-ՈՒՍՈՒՐԻՅՍԿԻ. — Սարպպէլի հեղեղը ծածկեց քաղաքի ցածր մասերը, իսկ շրջակայքում՝ գիւղերը և ցանքսերը։ Կորան շատ անասուն և ստացուածք։ Կան մարդկային զոհեր։ Գնացքները չեն երթևեկում։

ՊԱՐԻԶ.—«Էքօ-դը-Պարիսին» հեռագրում են Տրիէստից, որ իտալական զօրքերը ափ են իջել Վալոնում։

ԹՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

31 օգոստոսի.—1 սեպտեմբերի

ԿԱԶՎԱՆ.—Թիւրքիան յայտարարել է, որ զօրահաւաքից խուսափողները անխտիր կը գնդակահարվեն, իսկ նրանց գոյքը կը հրդեհվի։ Զը նայած դրան, բազմաթիւ քրիստոնեաներ դասալիք են լինում։ Հայ միդիէները այն ասպիսան վատ են զինված ու հագած, որ ծիծաղ են շարժում նոյնիսկ թիւրքերի մէջ։ Հայերիների մէջ տիրում է բացարձակ դժգոհութիւն կառավարութեան դէմ։

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Կապիտուլացիայի վերացումը յայտարարվեց անակնկալ, որպէսզի կարելի լինի բարձրացնել ներկայ՝ ինչպէս թիւրքաց լրագիրներն են ասում՝ «մեծ» կռիւների ժողովրդականութիւնը։ Ամբողջ մամուլը լի է ցնծագին յօդուածներով, բացառութեամբ «Օսմանիշէր-Լէյդի», որը լռութեամբ անցրեց կապիտուլացիաների վերացնելը։ Թիւրք խուժանի ամբոխները երաժշտութեամբ գնում են եւրոպական թաղերը, ուր ցոյցեր են կազմում, որոնք դեռ վիրաւորական բնոյթ չունեն։ Ժողովուրդը հասկանում է կապիտուլացիաների վերացումը ինչպէս օտարազգիների արտաքսումն և այլազգի առևտրականներին թիւրքերով փոխարինումն։ Թալէթ-բէյը մի խօսակցութեան մէջ յայտնել է, թէ օտարազգիք ապրում էին այստեղ իրրև նուաճված երկրում, ազատ էին հարկերից և զրկում էին օսմանցի վաճառականներին մրցելու հնարաւորութիւնից։ «Մենք նախ քան կապիտուլացիաները վերացնելը ոչ մի մեծ պետութեան հետ չենք խորհրդակցել,—ասել է Թալէթ-բէյը։—Կապիտուլացիաները ողորմածութիւն էր, որ իր ժամանակին շնորհվել է օտարազգիներին, և մեր իրաւունքն էր այդ ողորմածութիւնը ետ վերցնել։ Ես հրահանգագրել եմ վիլայէթներին խստագոյն պատժի սպառնալիքով, որպէսզի ոչ մի խարութիւն չը դրվի օսմանցիների և օտարազգիների միջև»։

կապիտուլացիաների վերացումը իր օրի մէջ է մտնում հոկտեմբերից (Ն. տ.)։

«Դեյլի-Պիւբլիկ» բանկը վերացնելու հարցը յետաձգված է մինչև նոր քննութիւն։

ԼՕՆԴՕՆ. — Ռէյտէրի գործակալութեանը հաղորդում են Վաշինգտոնից. «Մի քանի պետութիւնները մտադիր են միանալ մեծ Պետութիւնների բողոքին՝ Թիւրքիայի նոր օտարազգիների իրաւունքները կարճելու դէմ. սակայն տակաւին որևէ քայլ արված չէ։ Կ. Պոլսի ամերիկեան դեսպանը դեռ հրահանգ չէ ստացել՝ միանալու արդէն ուղղված բողոքին»։

—

(Լրագիրներից)

✦ Հաղորդում են, որ սուլթանը ծանր ակար է։ Զառանցում է գահից հրաժարվելու և պատերազմի մասին։

✦ Կ. Պոլսում երևան է հանվել դաւադրութիւն, որի նպատակն է եղել կալանաւորել «Մ. և Ա.» կոմիտէի անդամներին։ Սէլիմիէ զօրանոցը, ուր գտնվում է դաւադրութեան բունը, շրջապատված է զօրքերով։ Լուրերին նայած, դաւադրութեանը մասնակից է Աբդուլ-Համիդի որդի Ազիզը։

✦ Կ. Պոլիս են բերված 100,000 սիբիրացի զինուոր։ Գերմանացի օֆիցէրները եռանդով ամրացնում են Սրվաղը։ Թիւրքիան նոր ռազմանիւթեր է ստանում Գերմանիայից և Աւստրիայից։

✦ «Н. В.»-ի թղթակցի ասելով, Բ. Դուռը զինում է բէգլիքներին անգլիացիների դէմ։

✦ Ֆրանսիան բողոքեց Կ. Պոլսում Ֆրանսիական պօստը բանալու դէմ։

✦ «Воч. Вр.»-ին հաղորդում են, որ Կ. Պոլսից եկողները Սոֆիայում պատմել են, թէ Կ. Պոլսում սովը սկսվել է։ Ամեն մէկին առանձին գրքոյկով տրվում է միայն մի կիլոգրամ հաց։

✦ «Բեկեն»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ Էնվէր-փաշան տաք վէճի ժամանակ կրակեց գահաժառանգի վրա։ Վերջինս նոյնպէս կրակեց գահաժառանգի վրա։

✦ «Нет. Курьеръ»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից. «Այստեղ յամառ կերպով խօսում են, թէ Էնվէր-փաշան սուլթանից պահանջում է յայտարարել իրան գահաժառանգ»։

ՖԱՂՈՒԱԾՔ ՄԵՆՇԻԿՈՎԻ ՑՕԴՈՒԱԾԻՑ

Մ. Մենշիկով իր «Н. Вр.»-ի № 13,810-ում պատերազմի մասին գրած յօդուածում, ի միջի այլոց, հետևեալն է գրում.

«Մեր պատերազմի հակայական զօրաճակատը սպառնում է այս օրերս ընդարձակվել և Թիւրքիայի սահմանի տարածութեամբ։ Ինձ թւում է, թէ երրորդ կայսրութիւնը, որը ցանկանում է կռուի բռնվել մեզ հետ, չը պէտք է շփոթեցնի մեզ։ Առասպելական Բուլանը («Ռուսական Լազարեվիչ») կռուել է, որքան յիշում եմ, երեքգլխանի օձի հետ և յաղթել նրան։ Ներկայ դէպքում, օձի մի գլուխը խիստ ճմլվել է Ֆրանսիական պեկարում, երկրորդը սաստիկ տրորվել է ռուսական, սերբիական և չերնոգորական զօրքերի կողմից, իսկ երրորդը հազիւ կենդանի է Իտալիայի և բալկանեան դաշնակցութեան հետ ունեցած պատերազմից։ Քրիստոնէական գործ չէ արիւնհեղութիւն ցանկանալ, և Ռուսաստանը պատերազմ չէ սկսի Թիւրքիայի հետ, բայց եթէ վերջինս ամբարտաւան մարտահրաւէր ուղղի, մենք պարտաւոր ենք ուրախութեամբ ընդունել այն։ Ինչպէս վիրաբոյժները թմրեցուցիչ մի միջոցով երբեմն երկու կամ երեք անդամահատութիւն են կատարում, այդպէս էլ, օգտվելով պատերազմի մեծ թափից, Ռուսաստանին ձեռնտու է հաշիւ վերջացնել իր բոլոր թշնամիների հետ։ Չէ՞ որ ամեն մի պատերազմի համար պահանջվում են դիւանագիտական առանձին պատրաստութիւններ (Թիւրքիայի վերաբերմամբ առանձնապէս մեծ զգուշացումներ է պահանջվում), պահանջվում են չէզոքութիւններ և պայմանական դաշնագրեր, որոնք այժմ հարկաւոր չեն լինի։ Թիւրքիան, ի հարկէ, իրանով կը զբաղեցնի մեր մի քանի կօրպուսը, սակայն բացի անգլո-ֆրանսիական նաւատորմից մեր կողմը կը լինեն գրեթէ հաւանօրէն յունական զօրքը, նաւատորմը և՝ շատ հաւանական է՝ բոլգարական օյժերը։ Իսկ Փոքր-Ասիայում ծուատված Հայաստանը և վաղուց բողոքող Արաբիան սպասում են Թիւրք իշխանութեան խորտակման, և մեր գրոհը Արարատի այն կողմերը՝ կընդունեն ջերմ համակրութեամբ։

«Եթէ հարկադրված լինենք կռուելու, չը պէտք է վախենանք ուժասպառ Թիւրքիայից, այլ պէտք է աշխատենք ամեն հնարներ վերջացնել նրա հետ, որպէսզի փառաւոր ապագայում արդէն էլ չը դառնանք նրան։ Մեր մեծ կայսրութիւնը իրաւունք ունի մեծ պետութիւնների յարգանքը պահանջելու, առաւել ևս՝ դէպի մեզ յարգալից պէտք է լինեն փոքր ժողովուրդները, ինչպէս օրինակ Թիւրքական ժողովուրդն է, որ շատ բանում մեղաւոր է պաւլօնականութեան առաջ։ Թիւրքիան՝ եթէ նա փոքր ինչ խելք ունենայ, պէտք է համաձայնի, որ ինքը մի քանի դար իշխել է քրիստոնեայ ժողովուրդների վրա—առաղական իրաւունքով, որ նա նրանց բռնել է որպէս արիւնաքաղ և օգտվել է նրանցից որպէս պարապուտ։ Թիւրքական ճանկերից ճնշված քրիստոնեաներին (ոչ միայն պաւլօններին, այլ նաև յոյներին, բուլգարներին և հայերին) ազատելու համար Ռուսաստանը շատ արիւն է թափել։ Ուրիշ յաղթողներ այդ արեան համար կը պահանջէին ծանր հատուցումներ, բայց մենք չափազանց մեծահոգի էինք դէպի Թիւրքիան և մեր բոլոր յաղթական պատերազմների համար նրանից ձեռք բերինք աւելի քիչ բան, քան Աւստրիան ու Անգլիան առանց պատերազմների։ Թիւրքիան չը գնահատեց այդ. նա իրան կորցրել է կամ մօտ է դրան։ Եւ ի՞նչ. դէպի Էրզրում և դէպի Կ. Պոլիս տանող մեր ճանապարհները ծածկված կը լինեն փառքով ու պատուով...»։

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ

Պետրօգրադում,—ասում է «Воч. Вр.»-ն,—տեղեկութիւններ են ստացվել Գերմանիայում տիրող սովի և անկարգութիւնների մասին։ Այդ տեղեկութիւնները հաստատվում են և գերմանական լրագիրների կողմից։

«Frankfürter Zeitung» թերթի վերջին համարներից մէկում, ի միջի այլոց, խօսվում է Գերմանիայի ներկայ ծանր դրութեան մասին։ Կարլսրուհէում մի կիլոգրամ թէյը արժէ 30-ից մինչև 45 մարկ։ Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ բոլոր առևտրականները բարձրացրել են անհրաժեշտ մթերքների գները։ Վերջին օրերս Բերլինից ստացվում են խիստ յուզիչ տեղեկութիւններ, որոնք վկայում են Գերմանիայում ծաւալվող անբաւականութեան մասին։ Հոլանդական լրագիրները հաղորդում են, որ այս օրերս Վիլհելմի պալատի առաջ աղմկալի ցոյց է կազմվել, որը առաջացել է ոստիկանի տագնապից։ Ամբոխը պահանջում էր ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել անհրաժեշտ մթերքների թանգութեան դէմ։ Ոստիկանութիւնը իսկոյն ցրեց ցուցարարներին և սկսեց ձերբակալութիւններ։

*

Հռոմում լոյս տեսնող «Messagero» թերթը Պարիզից հետևեալ տեղեկութիւնն է ստացել. «Աւրտասահմանեան մի քանի լրագիրներ հաղորդում են, որ գերմանացի զինուորները և հայրենասիրութեամբ տարամրդված ամբոխը քարուքանդ են արել սոցիալիստական «Vorwärts» թերթի Բերլինի բիւրօն, կոտրատել են մեքենաները և աւերել խմբագրատունը։ Այդ տեղեկութիւնը միանգամայն սուտ է։ Գերմանական սոցիալ-դեմոկրատների և զինուորական իշխանութիւնների միջև ներկայումս կատարեալ և յուզիչ ներդաշնակութիւն է տիրում։ Կառավարութիւնը, որ սկզբում բաւականաչափ հաւատ չունէր դէպի սոցիալ-դեմոկրատական բարեացակամ վերաբերմունքը դէպի Ռուսաստանին յայտարարված պատերազմը, ներկայումս բոլորովին հանգիստ է այդ բանում և պատերազմի սկզբից վերացրել է սոցիալ-դեմոկրատական թերթը երկաթուղու կայարաններում ծախելու արգելքը։ Զինուորական մինիստրը յայտնել է պատգամաւոր Շտադտգաղէնին, «Vorwärts»-ի ներկայացուցչին, որ նա արդէն թոյլատրել է զօրանոցներում սոցիալ-դեմոկրատական գրքերի և լրագիրների ընթերցումը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ

Միայն այժմ է պարզվում, թէ ինչ հսկայական գումարներ են ծախսել գերմանացիները պատերազմից առաջ լրտեսութեան վրա։

Պետրօգրադում մի քանի տարի գոյութիւն ունէր գերմանահպատակ Բ.-ի առևտրական տունը, որը պատրաստի դեղօրայք էր վաճառում։ Ինքը Բ.-ն Գերմանիայից տարեկան մի անգամից աւել չէր գալիս, իսկ նրա բոլոր գործերը Պետրօգրադում կառավարում էր ռուս մարդ, ոմն Մ., որը օգտվում էր գերմանացու անչափ վստահութեամբ։

Անցեալ տարվայ մայիսին Բ.-ն յանկարծ աճապարեց Պետրօգրադ և առանց յայտնի պատճառների եարօսլաւցուն առաջարկեց թողնել իր պաշտօնը։

— Իսկ ձեր ազնիւ ջանքերի համար որպէս հատուցումն ես պարտաւորվում եմ վճարել 100,000 ր., տարեկան 10,000-ական ր., յայտնեց գերմանացին Մ.-ին։

Մ.-ն ստիպվածներաւ համաձայնել և Բ.-ն՝ Մ.-ին նոտարի կողմից հաստատած պարտաւորագիր տուեց 100,000 ր. լրացնելու համար։

Հեռացված եարօսլաւցու տեղը նոյն օրվանից, որպէս կառավարիչ, հանդէս եկաւ Գերմանիայից նոր եկած ոմն ֆօն Տ.-ն։

Բ.-ի գրասենեակի ծառայողները կարծում էին, որ նորեկ կառավարիչը խիստ գործի կը ձեռնարկի, բայց սկզբում զարմացան տեսնելով որ ֆօն Տ.-ն գործի էր գալիս ոչ ամեն օր, եկած ժամանակն էլ մի ժամով էր գալիս, գործով հետաքրքրվում էր շատ քիչ և միշտ անյայտանում էր՝ յայտնի չէ ուր և ինչի։

Մի խօսքով, այդ գերմանացին, որ իրան անուանում էր տիրոջ ազգականը, իր վարքով շատ կասկածելի էր թւում։

Պատերազմի յայտարարութիւնից մի քանի շաբաթ առաջ ֆօն Տ.-ն յանկարծ չքացաւ, իսկ յետոյ ամբողջ ֆիրման իր նախկին անուանով անցաւ գլխաւոր հաշւապահի ազգականին։

Այժմ որպէսի զարմանք է պատել գերմանահպատակ Բ.-ի առևտրական տան գործընկերներին, երբ նրանք իմացել են, որ ֆօն Տ.-ն ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ գերմանական գլխաւոր շտաբի զնդապետ։

Ահա թէ ում համար է Բ.-ն հեռացրել ռուս կառավարչին։ Այժմ հետաքրքրական է իմանալ՝ նա ինչ 100,000-ով պէտք է վարձատրէր Մ.-ին, թէ այդ գումարը յատկացված է եղել գերմանական գանձարանի կողմից։

Ապազան, անկասկած, ցոյց կը տայ մեզ, թէ որքան մարդիկ, ինչպէս ֆօն Տ.-ն, գործում էին Ռուսաստանում որպէս լրտեսներ։

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԻՑ

Սօլդաուի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտում վիրաւորված կօզակներից մէկը հետևեալն է պատմում.

«Այն օրը, երբ պատահեց դժբաղդութիւնը, նամակաբեր էի շտաբում։ Ամեն ինչ լաւ էր գնում. գերմանացիներին նեղեցինք և վերցրինք մի քաղաք։ Միւս օրը, առաւօտեան ժամը 6-ին, անսպասելի կերպով թշնամու բանակում շարժում առաջացաւ և սկսեցին թնդանօթներից կրակ բանալ, այնպիսի կրակ, որ մինչև այդ չէր եղած։

«Գերմանական բանակից մեր վրա էին թափում հակայական ռումբեր։ Նրանք ընկնելով մեր բանակի վրա, սարսափելի աւերածութիւններ էին անում։

«Մենք սկսեցինք պատասխանել, բայց մեր դրութիւնը հետզհետէ վատթարացաւ։

«Մարդիկ կոտրվում էին չը տեսնված կերպով։

«Շուտով տարածվեց նահանջելու հրամանը։

«Նահանջելով, մենք կռւում էինք կատաղօրէն։ Բայց գերմանացիները, երևում էր, որ մեծ օյժերով էին յարձակվում մեզ վրա, այն էլ երկու կողմից։

«Ցիշում եմ, կարծես թէ հինգ լինէր, թէ ինչ պատահեց մեր շտաբի հետ։

«Ես 200 քայլ հեռու էի նրանից։

«Գեն. Սամսօնովը և շտաբի միւս օֆիցէրները կանգնած էին արձակ դաշտում կառուցած քարէ պատնէշի մօտ և կռացած նայում էին առաջները դրված սեղանին, որի վրա, ինչպէս յետոյ իմացայ, դրված է եղել ճակատամարտի վայրի քարտէզը։

«Այդ ժամանակ ռումբերից մէկը ընկաւ հէնց այդ սեղանի վրա և բոլոր օֆիցէրներին յօդս ցնդեցրեց։

«Ես յետ դարձայ դէպի շտաբը, բայց հէնց այդտեղ շրապնելի մի կտոր դիպաւ իմ գլխին և ես ընկայ անզգայ։ Այնուհետև ոչինչ չեմ յիշում»։

Մի ուրիշ վիրաւոր օֆիցէր, պատմելով այդ ճակատամարտի մասին, ասում է.

«Իմ գլխում մեխվել է մի բնօրոշ տեսարան։

«Ինչ-որ խրճիթի մօտ թմբի վրա նստել էր մի կօզակ և թնդանօթների ռումբերի տակ իր սրով մի հաւ էր մորթում։

«Այդտեղ մի ուրիշ կօզակ սրով ինչ-որ խառնում էր կրակի վրա դրված պղնձի մէջ։

«Բանից պարզվեց, որ՝ կօզակները այդ բոպէին իրանց համար հաւ էին եփում»։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐՏԻՐԸ

—

«Нов. Вр.»-ն իր առաջնորդող յօդուածում Բ. Դրան՝ օտարահպատակների համար սահմանված կապիտուլացիաների վերացման մասին մեծ պետութիւնների արած յայտարարութիւնը անուանում է ոչ լուրջ արարք։ Այդ դաշնագրերը, որոնք կանոնաւորում են օտարահպատակների դրութիւնը, կնքված են եղել գենուացիների կողմից 1453 թ. և, Մահմուդ I-ի օրով, 1740 թ. վեր են ածվել վերջնական ձևակերպման՝ հանդիսաւոր խոստման, որին երիտասարդ Թուրք արկածախնդիրները չը կարողացան թուլացնել Պարիզի կոնգրէսի ժամանակ։ Սուլթանի լիազօրը, յուսալով դաշնակիցների աջակցութեան վրա, փորձեց վերացնել տալ կապիտուլացիաները երկրորդ անգամ, 1870 թ.։ Եւրոպան երկու անգամ էլ եռանդուն կերպով բողոքեց։ Այժմ Թիւրքիայում ընակվող եւրոպացին կապիտուլացիայի օյժով դուրս է տեղական արդարադատութիւնից։ Ոչ սակաւ նեղութիւնների կենթարկվեն եւրոպացիք Թիւրքիայում, բայց ով չէ տանջվում։ Այժմ պատերազմ է, ժամանակաւոր երևոյթ, ինչպէս ժամանակը և Թիւրքիի թոյլ տուած լրբութիւնը։

*

«Р. У.» թերթում Պեչերսկի պատերազմի մասին գրած իր յօդուածում, ի միջի այլոց, ասում է.

«Բելգիայի և Ֆրանսիայի ականաւոր սոցիալ-դեմոկրատները կողմնակից են պատերազմին և մտնում են կառավարութեան կազմի մէջ և, որպէս ամենախիստ թշնամիներ, կանգնում են գերմանացիների դիմաց, դրա հետ միասին, ի հարկէ, գերմանական սոց.-դեմոկրատիայի դէմ...

«Փայլուն անունների մի շարք—Գեդ, Սեմբա, Վանդերվելդէ և բելգիական ու ֆրանսիական ուրիշ սոցիալիստներ...

«Այո, նրանք պատերազմի կողմն են... Բայց սրբազան պատերազմի կողմը... նրանք կրծքով պաշտպանում են իրանց հայրենիքը, որի վրա գնում է բարբարոսը...

«Այո, բարբարոս, յանձին գերմանական օֆիցէրների և զինուորների, որոնց մի-երրորդ մասը երէկ իրան սոց.-դեմոկրատ էր համարում, իսկ այսօր դարձել են XX դարի մոնգոլներ։

«Եւ այն հաղորդութիւնը, թէ Վիլհէլմը թոյլատրել է զօրքի մէջ տարածել սոց.-դեմոկրատական լրագիրներ,—այդ լուրը արդէն վկայում է, որ գերմանացու հոգու մէջ ինչ-որ մի թեքում է տեղի ունեցել, որ նրանք ամենքը, առանց տարբերութեան, այժմ աւազակների մի ընդհանուր ընտանիք են կազմել...

«Ես չեմ կարող գուշակել, թէ ինչով կը վերջանայ այս պատերազմը, բայց ինձ համար պարզ է մի բան. մասնակցելով Լիւվէնում և Բրիւսէլում կատարվող օրգիաներին, սոց.-դեմոկրատները գիտութեան և զեղարուեստի օչնչացրած կոթողների հետ միասին այրեցին և... Կարլ Մարկսին»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

—

Սիմֆերօպօլի հայ համայնքը կայացրել է հետևեալ որոշումը.

1) Խնդրել նորին գերազանցութիւն Տաւրիկեան նահանգապետին առ ոտ Թագաւոր Կայսրի արկանել հաւատարիմ հպատակութեան ու սիրոյ անսահման զգացմունքը և անձնուիրութիւնը՝ պատրաստակամութեամբ հայրենիքի սեղանին զոհ բերելու իրանց կարողութիւնն ու կեանքը։

2) Սիմֆերօպօլի հայոց դպրոցի շէնքը, հարկ եղած դէպքում, յատկացնել հայրենական պատերազմում վիրաւորվածներին և վնասվածներին օգտվելու համար։

3) Տեղական հայ ազգաբնակութեան մէջ հանգանակութիւն բանալ, ամենամսեայ տուրք սահմանել պատերազմի դաշտ գնացողների մի կողմով, երբեմն ետևից հրելով նրան։ Հաւասարվելով Եացուկին, կօզակներից մէկը հարցրեց նրան.

— Հը՞, ինչպէս է բանը։

— Ոչինչ, ահա միայն այստեղ,—ասաց Եացուկը ցոյց տալով իր թեքի վերքը և գնաց նրանց հետ միասին։

Երբ նրանք բոլորը հաւաքվեցին իրանց նախկին տեղը, միջին տարիքով լեհը պատմում էր, թէ ինչպէս առաւօտեան աւստրիացիներն հաւաքեցին իրանց բոլոր ձիերն ու անասունները և հեռացան, թողնելով միայն մի քանի մարդ։ Լեհը բաւական մաքուր խօսում էր ռուսերէն և սիրով պատմում էր, թէ ինչպէս աւստրիացիներն իրան ստիպեցին պահել հաւաքած ձիերը։

— Ա՜, գերին բերին,—աւստրիացուն տեսնելով ուրախացած բացագանչեց տասնապետը և դառնալով Եացուկին հարցրեց.

— Իսկ դու վիրաւոր ես։

— Հրաման քեզ,—պատասխանեց Եացուկը։

Նրա վէրքը կապեցին, որը անշան էր, և կէս ժամվայ ընթացքում անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաւաքելով՝ վաշտը առաջ արշաւեց։

Գիշերը վրա հասաւ։ Ձիերը ուրախ վազում էին դէպի առաջ, իսկ կօզակները, պարտականութեան կատարման քաղցը գիտակցութեամբ, հանգիստ էին անում իրար հետ։ Իսկ Եացուկը պատմելով այն մասին, թէ ինչպէս մտաւ խրճիթ, ինչպէս վիրաւորեցին իրան, նորից յիշեց իր հայրենի ստանիցան, բայց չէր հառաչում, այլ միայն ժպտում էր, որպէս մի մարդ՝ որը հէնց նոր միայն նայել է մահվան աչքերին։ («Р. У.»)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԸ

—

Օրը երեկոյանում է արդէն։ Փոշոտ ճանապարհով դանդաղօրէն առաջ էր շարժվում կօզակների հետախուզող խումբը։ Նրանք հէնց նոր են եկել Ռուսաստանի հարաւից, ուր մնացել է նրանցից շատերի կինը, մայրը, քոյրը և ծերունի հայրը, և նրանց բոլորի մտքերն ակամայ տարվում էին դէպի հայրենիք։

— Մեզանում հիմա տաւարը դէպի տներն են քշում,—մտածկոտ արտասանեց երիտասարդ անբեխ-անմիրուք կօզակ Եացուկը և տխուր հառաչեց։ Նրան ոչ օք չը պատասխանեց։

Առաջընթաց կօզակները ձիերը չափ քցեցին և թեքեցին դէպի գիւղի ճանապարհը։ Շրջատեղի եռուը շուտով երևաց գիւղը։ Մօտեցան ցանկապատին և կանգնեցին։ Լուռ էր. և գիւղը թւում էր թէ մեռել է։ Սրբից բաժանվեց մի կօզակ և ձիով շտապ անցաւ գիւղի միջով։ Մինչև ծայրը չը հասած, նա ձին թեքեց դէպի տներից մէկը, ձին կապեց և անյայտացաւ։ Ծանր սպասողականութեան մի քանի րօպէներ անցան։ Վերջապէս նա նորից երևաց, իր ետևից ինչ-որ մի ծերունու բերելով։ Նրանք մօտեցան խմբին։ Տասնապետը թեքվելով ձիու վրա՝ հարցրեց ծերունուն.

— Ինչու՞ ոչ օք չէ երևում։

Ծերունին ինչ-որ շտապ քրթմնջաց լեհերէն, ձեռքով դէպի ետ ցոյց տալով։ Օտար լեզուի անհասկանալի հնչիւնները խիստ կերպով խախտեցին երեկոյի լռութիւնը։ Ամեն օք աշխատում էր գոնէ մի ծանօթ խօսք հասկանալ։ Վերջապէս ծերունին խօսեց ծանր և նրա ասածների մէջ մի քանի անգամ կրկնվեց «աւստրիացի» խօսքը։

— Կը նշանակի՝ այստեղ աւստրիացիներ են եղել,—ասաց կօզակներից մէկը և ասես նրա խօսքին ի պատասխան գիւղի միւս ծայրերում լսվեց հրազարկերի ձայն, նշմարվեց սպիտակ ծուխ և ցնդակը վզզալով ճեղքեց օրը։ Գրեթէ բոլորը գլուխներն իջեցրին, կարծես ողջունում էին այդ առաջին ցնդակին, և իսկոյն, ինչպէս մի մարդ, ծռեցին ճանապարհը և թաղվեցին բարձր ցանկապատի ետևը։

Ճնշող դրութիւն տիրեց։ Ծառերի այն կողմը զգացվում էր անտեսանելի թշնամին։ Հէնց առաջին լված հրազարկը յիշեցրեց պատերազմի և մահվան մասին։

Տասնապետը լուռ հրաման տուեց շտապել, և կօզակները անաղմուկ թռան ձիերից։ Սրերը մերկացան, և նորից լռիրեց խորին լռութիւն։ Վրա հասնող խաւարում, ծառերի ետևը շրջում էին անորոշ ստուերներ։

Եացուկը վախկոտ կերպով վեր թռաւ և ետ նայեց իր ընկերներին։ Բոլորի դէմքը գունատ էր և լարված։ Տասնապետը հանեց հեռադիտակը և աշխատեց տեսնել թշնամուն։ Սպասումը աւելի ծանր և անհամբեր դարձաւ։

Վերջապէս տասնապետը ետ. դարձաւ և շշնջաց.

— Մի քանի մարդ թող թագուն անցնեն գիւղի միւս ծայրը։

Եացուկը վեր թռաւ և իրան առանց հաշիւ տալու առաջ անցաւ։ Նրանք գնում էին կամաց, աշխատելով քայլել անձայն և կուչ գալով ամեն մի շշուկից, ինչպէս ցրտից։ Թւում էր թէ իւրաքանչիւր ծառ ետև թաղնվել և սպասում է թշնամին։ Սրճիթներից մէկի մօտ նրանք շշուկներ լսեցին և կանգ առան, աշխատելով տեսնել թէ ովքեր են բակի խորքում։

— Էս աւստրիացիներն են,—շշնջաց կօզակներից մէկը, և ամենքը ակամայ բռնեցին հրացանները։ Բակում նորից շշուկ լսվեց և իսկոյն երկու մարդ երևացին, այնուհետև մարագի կողմից ուրիշ երկուսը երևացին, որոնք մի քանի թամբած ձիեր էին քաշում սանձերից բռնած։ Նրանցից մէկը սայթաքեց և ինչ-որ փնթփնթաց կամաց, ըստ երևոյթին հայհոյեց։

— Կրակե՞մ,—ասաց Եացուկը հրացանը բռնելով և դողալով ողջ մարմնով։

Միւսները նոյնպէս նշան բռնեցին։

— Կրակիր,—շշնջաց ով-որ, և իսկոյն մի քանի հրազարկ միասին թնդալով տարածվեցին գիւղում։ Եացուկը տեսաւ, թէ ինչպէս այն մարդը, որի վրա նա կրակում էր, ընկաւ, թէ ինչպէս նրա մօտ կանգնած մէկը կուրծքը բռնեց և երերվելով ու բարձրաձայն հեծեծանքով նստեց հողի վրա, իսկ միւս երկուսը սկսեցին փախչել դէպի տուն։ Եացուկը նշան բռնեց փախչողներից մէկին և նորից գնդակահարեց։ Նա ընկաւ, իսկ Եացուկը, հրացանը շպրտելով, անցաւ ցանկապատը, որից նրա ձեռքերը արիւնոտվեցին, և ընկաւ փշենու վրա, բայց իսկոյն ոտքի կանգնեց և սուրը բռնելով առաջ գնաց։ Կանգ չառնելով, նա թափով հրեց դուռը և մտաւ խրճիթ։ Ուղիղ նրա դէմ հանդիման կանգնած էր մի աւստրիացի սպաւարտը գլխին, որը ըստ երևոյթին պատրաստվում էր փախչել խրճիթից, իսկ անկիւնում՝ նրա ներս մտնելուն պէս՝ բարձրացաւ մի ուրիշը։

Եացուկը սուրը տարաւ-բերեց ու խփեց առաստաղին, որի պատճառով էլ զարկի թափը կորցրեց և հազիւ կարողացաւ դանակի ծայրի չափ հարուած հասցնել աւստրիացու կրծքին։ Եացուկը առաջ եկաւ. նրա սուրը ծանրացաւ ու անշարժ դարձաւ, բայց աւստրիացու ընկնելովը սուրը դուրս եկաւ վէրքից և նորից թեթևացաւ ու հնազանդվեց իր տիրոջը։ Միւս աւստրիացին կրակեց Եացուկի վրա։

Գնդակի որոտը, ծուխը, որ մի ակնթարթ պատեց աւստրիացուն, և ձախ թևի այրող ցաւը մի բոպէ կանգնեցրին Եացուկին, բայց յետոյնա, սուրը պարզելով, յարձակվեց աւստրիացու վրա։ Մի անգամ էլ սուրը անցաւ ինչ-որ մի փափուկ բանի, աւստրիացին ճչաց, ձեռքերը տարածեց, կարծես պատրաստվում էր թռչել, և հառաչելով ետ ընկաւ, գլուխը զարկելով լուսամուտի գոգին։

Եացուկը հանեց սուրը և առանց շուռ գալու փախաւ դուրս։ Դրանը առաջվայ պէս ընկած էին երեք աւստրիացիները։ Մէկը դեռ շարժվում էր և հեծեծում։ Մի ուրիշի վրա կռացել էր ձին և փնչացնելով հոտ էր քաշում նրանից։ Կօզակները չը կային։ Եացուկը սուրը սրբեց սպանված աւստրիացու զգեստի փէշով և այդ ժամանակ միայն կատարելապէս զգաց ձախ թևի ցաւը։

— Է՛հ, գրողը տանի,—ասաց նա թեքին նայելով։ Զգեստի կապոյտ թեքի վրա մի փոքրիկ անցք էր բացվել, որից և արիւն էր գնում։ Մի անգամ էլ նայելով վիրաւոր աւստրիացուն, ոտքով խփելով սպանվածին, համոզվելու համար թէ երկիւղ կա՞, դարձրեց, Եացուկը դիմեց դէպի բակի դռները։

Գիւղի այն ծայրում, որտեղից լսվեց առաջին հրացանագնութիւնը, լսվեցին աղաղակներ, որից յետոյ անկիւնում երևաց մի աւստրիացի, որին հետապնդում էին երկու կօզակներ։ Մի քանի քայլ վազելով փողոցով, նա կանգնեց, ձեռքերը բարձրացրեց և ընկաւ ծնկների վրա։ Կօզակներից մէկը մօտեցաւ նրան և զինաթափ անելով ձեռքերը կապեց։ Կօզակները նրան տարան գիւղի մի կողմով, երբեմն ետևից հրելով նրան։ Հաւասարվելով Եացուկին, կօզակներից մէկը հարցրեց նրան.

— Հը՞, ինչպէս է բանը։

— Ոչինչ, ահա միայն այստեղ,—ասաց Եացուկը ցոյց տալով իր թեքի վէրքը և գնաց նրանց հետ միասին։

Երբ նրանք բոլորը հաւաքվեցին իրանց նախկին տեղը, միջին տարիքով լեհը պատմում էր, թէ ինչպէս առաւօտեան աւստրիացիներն հաւաքեցին իրանց բոլոր ձիերն ու անասունները և հեռացան, թողնելով միայն մի քանի մարդ։ Լեհը բաւական մաքուր խօսում էր ռուսերէն և սիրով պատմում էր, թէ ինչպէս աւստրիացիներն իրան ստիպեցին պահել հաւաքած ձիերը։

— Ա՜, գերին բերին,—աւստրիացուն տեսնելով ուրախացած բացագանչեց տասնապետը և դառնալով Եացուկին հարցրեց.

— Իսկ դու վիրաւոր ես։

— Հրաման քեզ,—պատասխանեց Եացուկը։

Նրա վէրքը կապեցին, որը անշան էր, և կէս ժամվայ ընթացքում անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաւաքելով՝ վաշտը առաջ արշաւեց։

Գիշերը վրա հասաւ։ Ձիերը ուրախ վազում էին դէպի առաջ, իսկ կօզակները, պարտականութեան կատարման քաղցը գիտակցութեամբ, հանգիստ էին անում իրար հետ։ Իսկ Եացուկը պատմելով այն մասին, թէ ինչպէս մտաւ խրճիթ, ինչպէս վիրաւորեցին իրան, նորից յիշեց իր հայրենի ստանիցան, բայց չէր հառաչում, այլ միայն ժպտում էր, որպէս մի մարդ՝ որը հէնց նոր միայն նայել է մահվան աչքերին։ («Р. У.»)

ցած պահեստիները ընտանիքների և վիրաւորների օգտին՝ մինչև պատերազմի գործողութեան վերջանալը և հաւաքած գումարները յանձնել Տաւրիկեան նահանգապետին։

4) Դիմել Ղրիմի թերակղզու միւս քաղաքներում և վայրերում բնակվող հայերին, հրաւիրելով մասնակից լինել այս բարի ձեռնարկութեան և հաւաքած գումարները յղել ստորև յիշված լիազօրներին, ըստ պատկանելոյն յանձնելու համար։

5) Այս որոշման պատճէնը տալ և տարածել ինչպէս տեղական, նոյնպէս և Ղրիմում ապրող հայերի միջև։

6) Ընտրել իր միջից որպէս լիազօրների՝ տեղական եկեղեցիների գործակալ Երւանդ քահ. Նալբանդեանին և երէցփոխի պաշտօնակատար՝ Եակօբ Գաւրիլովիչ Աւլեանակին, որոնց և խնդրվում է ի կատար ածել Ժողովի վերոյիշեալ որոշումները, խորապէս հաւատացած լինելով որ իւրաքանչիւր հայ, որպէս իր Թագաւորի հաւատարիմ հպատակ, կը կատարի իր սրբազան պարտքը մեր թանգագին հայրենիքին հասած այս ահեղ ժամին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Ռուսական զօրքի՝ Գալիցիայում տարած մեծ յաղթանակի առիթով, կիրակի օրը, օգոստ. 31-ին, տեղիս գրեթէ բոլոր եկեղեցիներում մաղթանքներ կատարվեցին։

✦ Պատերազմի բոլոր ժամանակ միսիոնարների 2-րդ եկեղեցում ամեն օր, օրական երեք անգամ, ռուսական զէնքի յաղթութեան համար մաղթանք է կատարվելու։

✦ Պատերազմից վնասածներին օգնող Թիֆլիսի քաղաքային կենտրոնական կոմիտէը առ. 1-ին սեպտեմբերը ստացել է հետեւեալ նուիրաբերութիւնները. քաղ. վարչութեան այդ նպատակով յատկացրած 90,000 ր. գումարից 25,000 ր., Թիֆլիսի քաղ. վարչութեան ծառայողների եռամսեայ պատերազմի ժամանակ հաւաքած գումարի մնացորդ 1420 ր., Թիֆլիսի առևտրական բանկից՝ 10,000 ր., Կազլովսկիի տպարանի ծառայողներից և բանուորներից՝ 8 ր. 5 կ., «Кавказъ и Меркурій» Թիֆլ. Ընկ. ծառայողներից՝ 8 ր. 80 կ., Օտտօ Մադերից՝ 100 ր., առևտրական ծառայողների ակումբից՝ 16 ր. 20 կ., ապահովագրական «Россія» Ընկ. Թիֆլիսի բաժանմունքի ծառայողներից՝ 15 ր. 55 կ., Մ. Ի. Թօլուխանեանից՝ 200 ր., կապալառու Ս. Ի. Բուլնիկից՝ 15 ր. 40 կ., Ա. Վ. Ագրիանովից՝ 10 ր., փոխադարձ վարկի ռուսական ընկ. հաւաքած 15 ր., նոր ակումբի աւագների խորհրդից՝ 116 ր. 82 կ., Ե. Ի. Փուղինեանից՝ 100 ր., Ե. Ա. Թումանովսկայայից՝ 3 ռուբլի։ Ընդամենը՝ 37,053 ր. 82 կոպէկ։

✦ Քաղ. վարկային ընկ. լիազօրների մասնաւոր խորհրդակցութեան մէջ որոշվել է 25,000 ր. յատկացնել վիրաւոր պահեստիների ընտանիքների համար։ Այդ գումարը բաժանելու է Կովկասի գլխաւոր կոմիտէի, քաղաքային, Կ. Հ. Բ. Ընկ. և այլ կոմիտէների միջև, որոնց նպատակն է օգնել զօրականներին և նրանց ընտանիքներին։

✦ Կայսր Նիկոլայ Ի-ի անուան Անդրկովկասեան օրիորդաց ինստիտուտի մանկավարժական և վարչական խորհուրդը որոշել է ստացած ռոճիկից 2% յատկացնել պատերազմում վիրաւորվածների և սպանվածների ընտանիքների օգտին։

✦ Քաղաքային սպանդանոցի ծառայողները որոշել են պատերազմի բոլոր ժամանակ իրանց ստացած ռոճիկներից 1% զէնքի կանչված պահեստիների ընտանիքների օգտին յատկացնել։

✦ Կովկասի մաքսային վարչութեան ծառայողները որոշել են իրանց ռոճիկներից 2% յատկացնել պատերազմում վիրաւորվածների օգտին։

✦ Քաղ. վարչութիւնը ներկայումս զբաղված է պահեստիների համար բնակվելու մասնաւոր տներ գտնելու գործով, որպէս զի դարձեալ շէնքերը ժամանակին ազատ լինեն։ Ենթադրում են, որ սեպտեմբերի կէսերին բոլոր դպրոցներում զբաղմունքները կը սկսվեն։ Իսկ մի շարք դպրոցներում երէկվանից՝ սեպտ. 1-ից սկսվել են արդէն։ Շատ դպրոցներում քննութիւնները վերջացել են արդէն և այս օրերս կը սկսվեն կանոնաւոր պարապմունքները։

✦ Օգոստոսի 28-ին, հինգշաբթի օրը, Կայսերական Կովկ. Գիւղատնտ. Ընկ. կայացրած նիստում որոշվել է առանձին նիստ գումարել զէնքի կանչված պահեստիների ընտանիքներին գիւղատնտեսական օգնութիւն ցոյց տալու հարցը վճռելու համար։ Նիստին հրաւիրվելու են մասնաւոր մի քանի տեղական անձինք։

✦ Բժշկապետ Ց. Դասպարեան վերադարձաւ ամարանոցից։

✦ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Ն. Ֆ. Բուգրովը, որ այժմ գտնվում է Էսսէնտուկում, Թիֆլիս է գալու սեպտեմբերի 5-ին կամ 6-ին։

✦ Քաղ. վարչութիւնը ձեռնարկել է Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տան վերաշինութեան։ Վերաշինութիւնը աւարտվելու է սեպտեմբերի 10-ին։

✦ Քաղաքային արհեստաւորաց դպրոցում նորեկների ընդունելութեան քննութիւնները վերջացան օգոստոսի 28-ին։ 170 հոգուց 1-ին դասարանում ընդունվել են 72 հոգի, որովհետև ազատ տեղեր չը կան։

—

ԿՈՎԿԱՍ

✦ Էջմիածնից մեզ հեռագրում են, որ կիրակի, օգոստոսի 31-ին, Էջմիածնի տաճարում ներկայութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, վանքի միաբանութեան և բազմաթիւ ժողովրդի, պատարագից յետոյ հանդիսաւոր մաղթանք կատարվեց ռուսական փառաւոր և պանծալի զօրքի փայլուն յաղթութիւնների համար։

✦ Թիֆլիսի բօրսային կոմիտէի այն հարցին, թէ Բագուի շրջանը մօբաւորիւմի կարիք զգում է, Բագուի բօրսային կոմիտէը պատասխանել է, որ Բագուի բոլոր մօբաւորիւմի կարիք չէ զգում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՊԱՊԸ

Երբ կոնկլավը վերջացրեց նոր պապի ընտրութիւնը և դեկան-Կիէզան համաձայնութիւն յայտնեց պապ դառնալ Բենեդիկտոս XV անունով, նրան հագցրին նախօրօք պատրաստած սպիտակ զգեստները, որոնք շատ կարճ ձև ունէին, որովհետև նոր պապը ինքը կարճ մարդ է։ Կոնկլավի քարտուղարը արձանագրութիւն կազմեց, իսկ կամերլենգը զանգով յայտնեց մարշալին կոնկլավի աւարտման մասին, և դուռները բացվեցին պաշտօնական անձանց ներս թողնելու համար։

Սիքստինեան աղօթատանը սեղանի առջև դահ դրվեց, նոր պապը նստեց նրա վրա, և բոլոր կարդինալները հերթով գալուն տալին նրան՝ ձեռքը համբուրելով։

Կոնկլավի քարտուղարը պապին մատուցեց սպիտակ փեղոյրը (թաւշեայ գլխարկ) և ստացաւ նրանից կարդինալի փեղոյրը։ Ըստ աւանդութեան այդ նշանակում է, որ մօտիկ կոնսիստորիայում նա կարդինալ է նշանակվելու։

Մինչ այդ՝ մի ուրիշ կարդինալ ս. Պետրոսի պատշգամբից յայտնեց ժողովրդին ընտրութեան հետեանքի մասին հետեւեալ խօսքերով.

— Papam habemus! Ձեզ մեծ ուրախութիւն եմ յայտնում. մենք պապ ունենք։ Նրա անունն է կարդինալ դեկան-Կիէզա, որ ընդունեց Բենեդիկտոս XV անունը։

Յետոյ հանդիսաւոր թափօրով կարդինալները դուրս եկան կոնկլավից։ Առաջից գնում էր պապական գվարդիան, նրա ետևից արարողապետները, կարդինալութեան թեկնածուները, մաժորդոմները և քարտուղարները, նրանց ետևից կարդինալները և նոր պապը։ Թափօրը դահլիճներով առաջ է շարժվում դէպի ս. Պետրոսի տաճարը։ Ողջ ճանապարհին երկու կողմը պատնէշների պէս կանգնած էին հոգևորականութիւնը, դեսպանութեան պաշտօնեաները և Վատիկանի պալատում ծառայողները։

Պապի մօտենալուն պէս ամենքը ծունր էին դնում, և պապը օրհնում էր նրանց։

Ս. Պետրոսի մեծ դահլիճի մուտքի վերև, տաճարի ներսը, լուսամուտի առջև, ուր խմբվում է ժողովուրդը, տախտակամած էր շինված։ Այդ բարձր տախտակամածից Բենեդիկտոս XV-ը օրհնեց իր նոր հօտին։

Առաջ այդ օրհնութիւնը տեղի էր ունենում դրսի լուսամուտի մօտ և ասվում էր՝ urbi et arbi, այսինքն Հռոմին և աշխարհին. բայց այն ժամանակից, երբ պապը դադարել է քաղաքական իշխանութիւն ունենալուց, օրհնութիւնը Վատիկանի պատերից դուրս չէ անցնում...

Դրանից յետոյ, նոյն արարողութեամբ թափօրը վերադարձաւ Վատիկան։ Դիւանապետ կարդինալը և մաժորդոմը պապին տարան պապական սենեակները, ուր նա իր ողջ կեանքը բանտարկված է մնալու։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Պարսկական յեղափոխութիւն կոչված թալանչիութեան շրջանում, երբ եօթն միլիոն ժողովրդի բաղդն ու կեանքը գնվում էր ոչ միայն մի բաղդախնդիր Եփրեմի կամ Սարդար-Մոզիի քմահաճոյքից, որոնցից առաջինը իբրև հայ հայերին իր բաժինն էր համարում ու անմեղ գիւլխանցիների գլխին «դաշտային դատարանների» վճիռ կարդում, պատւաւոր հայ վաճառականներին նոյն վճռի սարսափով ստիպում իրան հարիւրաւոր և հազարաւոր թումանների փրկանք վճարելու, ահա այդ «առաւփախաւի» շրջանում՝ շատ հայեր մտան օսմանեան դրօշի տակ և աշողեցին հպատակութեան անցագիր ձեռք բերել։ Պէտք է խոստովանած, որ հայերը օսմանեան հպատակութեան չէին դիմի երբէք, եթէ հնարաւոր լինէր ռուսական հպատակութիւն և պաշտպանութիւն ձեռք բերել, բայց մինչ օսմանեան հիւպատոսները բացարձակ զեղծումներով պարսկահպատակներին թիւրքահպատակ էին յայտարարում, ռուսները հրաժարվում էին որևէ ապօրինութեան դիմելու։ Այդպիսով 100-աւոր եօթն-պորտով պարսկաստանցի հայեր թիւրքահպատակ հռչակվեցին, թէև ոչ մի պաշտպանութիւն էլ չը գտան։ Այժմ հիւպատոսների կողմից խստիւ պահանջում են այդպիսիները գնալ Թիւրքիա և մասնակցել մօբիլիզացիային։ Տուն, ընտանիք, երեխաներ թողնել և ուր գնալ, ում համար կեանք և ընտանիք զոհել. Թիւրքի, ա՞յն Թիւրքի, որի անունն է լսել միայն պարսկահայը գնալ զինւոր՝ ում դէմ կռուելու. գուցէ ռուսի, ֆրանսիացու, բելգարի. օ՜, սոսկում են այդ անմեղ երիտասարդները. որպիսի՜ ուրախութեամբ և անհուն բերկրանքով այդ միևնոյն երիտասարդները «կամաւորներ» կը գրվէին ռուսական բանակին և կերթային կռուելու նոյն կարմիր սուլթանի բանակների դէմ... Եւ սակայն բաղդի դառն խաղերը այսօր այլ կերպ են անօրինում։ Եղել են դիմողներ ռուսական վարչութիւններին՝ պաշտպանելու իրանց օսմանեան հիւպատոսների այդ կրկնակի զեղծումից։ Մտահոգութիւնն ու անորոշութիւնը պատել է բոլորին։

*

Բաշտի պօստային վարչութիւնը յայտարարել է, որ այսուհետև փոխվում է պօստային հաղորդակցութիւնը։ Նամակներն ու ծրարները, որ մինչև Թիւրքիա և Եւրոպա էին գնում Ռուսաստանի վրայով, այսուհետև կերթան Եւրոպա Սպահանի և Բուշիրի գծով (որ ամիսներ կը տևի մինչ տեղ հասնելը), իսկ Թիւրքիա՝ փոխանակ Բագու-Բաթում-Տրապիզոնի գծի՝ կերթայ Թաւրիզ-Խոյ-Բայազիտի գծով. այդպիսով, մի նամակ Բաշտից կամ Թէհրանից փոխանակ 10 օրվայ մէջ Պոլիս հասնելու՝ մի ամսվայ մէջ հազիւ հասնի։ Մաք

Բաշտ

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ „ЗДОРОВЬЕ“

Վաճառի Մեծ-փողոց, № 6.

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ՝

Մ. Մ. Ռեզիամովիչ—ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութ., ամեն օր՝ 1—2 ժ.։

Ռ. Ս. Դաւբեան—ներքին և ջղային հիւանդութ. երեքշ., հինգշ. և շաբաթ օրերը՝ 1—2 ժ.։

Ի. Ս. Թգիթեանց—աչքի հիւանդ. երկուշաբթի և հինգշ. օրերը՝ 1—2 ժ.։

Լ. Ի. Գամօյլով—սիֆիլիս, վեներ. և կաշուի հիւանդ., 12—1 ժ.։

Ի. Ս. Լազարով—կանացի հիւանդ. և մանկաբարձ. ամեն օր՝ 12—1 ժ.։

Գ. Մ. Մակարով—ներքին և մանկ., երկուշաբ., չորեքշ. և ուրբաթ օրերը՝ ½—2½։

Գ. Ա. Մելիքեանց—վիրաբուժ. հիւանդ., ամեն օր՝ 12—1 ժ.։

Լ. Մ. Մօճին—կանացի հիւանդ. և մանկաբարձ. երկուշաբթի և հինգշ. օրերը՝ 9—10 ժ. առ.։

Դ. Ա. Տէր-Յովհաննիսեան առանձնաբուժ., ամեն օր՝ 12—2 ժ.։

Ընդունվում են ամեն տեսակ հիւանդներ մասնագէտ-բժիշկների կողմից ամեն օր՝ առաւօտ. ժամը 9-ից։ Խորհրդի վճարն է 50 կոպ.։ Մնայուն (ստացիոնար) հիւանդները օրական վճարում են 3 ռուբ., իսկ առանձին սենեակում պահելու համար՝ 4—5 ռուբ.։ Ծնողականների ընդունելութիւնը օրվայ և գիշերվայ բոլոր ժամերին՝ սակայն վաղօրօք գրվելու պայմանով։ Հինգշաբթի օրերը համախորհուրդ բոլոր բժիշկների ներկայութեամբ, վաղօրօք գրվելու պայմանով։ Համախորհրդի վճարն է 10 ռ.։ Կատարվում են քիմիկո-բակտերիոլոգիական և միկրոսկոպիական հետազօտութիւններ։

Wasserman-ի ըէակցիա, ծաղկի պատաստումն, ստնդուների և ալդեխիների քննութիւն, մասաժ, էլեկտրաբուժութիւն, անդամահատութիւն և վիրակապութիւն—ըստ առանձին պայմանագրութեան։

(Հ. Հ. Կ.) 820. 100—2

ՐԱՇՏԻ հայոց դպրոցի համար **ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ**

Մի աւագ-ուսուցիչ

Մի ուսուցիչ եւ

Մի վարժուհի

Պայմաններն են. առաջիկ աւագ-ուսուցչին 800 ռուբլի, իսկ ուսուցչին և վարժուհուն 600-ական ռուբլի։ Ամենքին ճանապարհածախս, բնակարան, լոյս և վառելիք։ Պայմանաժամը մի տարով։

Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան։

823. 2—1

Լոյս տեսաւ

ԱՐՇԱԿ ՏԷՐ-ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

Մանկական Երգերի

Երկրորդ գրքոյկը.

Եւրոպական նոտաներով։ Հայոց դպրոցների համար։ Գինն է 25 կոպ.։

Վաճառվում է Թիֆլիսի հայ գրախանութներում։

Հեղինակից ստանալու համար դիմել՝ Էվմիադզինъ, Академія. Преподавателю А. М.

789. Теръ-Осепянцъ. 6—6

Ուսումնարան-պանսիօն

Օ. Կ. ՕՐԲԵԼԵԱՆՑԻ

(Հիմնված 1844 թ.)։

Երեխաներ (տղաներ և աղջիկներ) պատրաստվում են պետական միջնակարգ բոլոր դպրոցները մտնելու համար։ Երեխաների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, իսկ զբաղմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 4-ից։

Лермонтовская ул. № 1. 819. 4—3

Մեծ-Ղարաբիլիսայի հայոց եկեղ. ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն նոյն գիւղի դպրոցի աւագ-ուսուցչութեան համար դիմողներին, որ ԱՒԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ հրաւիրված է, հրաւէր չը ստացողներն ազատ են։

Հոգաբարձ. խորհրդի նախագահ՝

Բժ. Ա. Վարդանեան

825. 3—1

Էմ. Ք. Նազարեանցի գրքերից մեզ մօտ

Ծախվում են հետեւեալները.

1) Ընտիր հատ. ա. մ. 5-դ տպ. Արձակ . . . 80 կ.
2) Ընտիր հատ. բ. մ. 2-դ տպ. Բանաստեղծ. . . 80 կ.
3) Խաչեր . . . 30 կ.
4) Ոտանաւորներ երեխաների համար . . . 40 կ.

Գումարով գնողներին, 10-ից ոչ պակաս, 20% զիջում։ Ճանապարհի ծախսը (վերադիր վճարով) մեզանից։

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Авлабаръ. Константиновская ул. 3. М. М. Назарьянцъ.

(Ե. Հ. Շ.) 818. 10—2

Ծխական և պետական դպրոցների համար իմ կազմած

Կրօնի դասագրքերը

Ա. տարի . . 25 կ.
Բ. » . . 25 »
Գ. » . . 25—30 կ.
Դ. » . . 30 »
Ե. » . . 50 » (Հին-Ուխտ)
Զ. » . . 50 » (Նոր-Ուխտ)
Է. » . . 45 » (Գործք-Առք.)

Կարելի է ստանալ՝

1. Ինձ մօտ՝ Тифлисъ. Бебутовская 52.
2. «Գիր» գրավաճառանոցում (որտեղ է և պահեստը) և՝
3. Միւս հայ գրավաճառների մօտ։

Կանխիկ վճարողներին 25% զեղչ։

Սահակ ա.-ք. Սահակեանց

(Ե. Շ.) 792. 5—4

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/2. Տելէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձեւով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են ըէալ կեանքից։ Առարկաները են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., զերմ., ֆրանս., ամերիկեան, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թղթակցութիւն. 3) Քաղաքագիտութիւն. 4) Օրէնսդիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնագրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թուգրանութիւն համակիչի վրա. 7) Գայիլչագրութիւն (ամենավառ ձեռքի ուղղումն), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Osnr լեզուներ. 2) Տպագրութիւն. 3) Դակտիլոգրաֆիա (մեքենագոծ և ուր.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և գատ-գատ։ Ունկնդիրների թիւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարազգացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը տա. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընդացարարներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 334 ունկնդիր, որոնցից 67 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(ա. օ.) 720. 0—19

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով և

ՀԱՇԻՒՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՁԱՔԱՐԵԱՆ ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Ընդունել. և լրացուց. քննութ. օգոստ. 26-ից։ Այբուբեն. բաժ. առանց քննութ.։ Պարապմունքները սեպտ. 1-ից. կուրսերում՝ սեպտ. 15-ից։

(Կ Հ.Հ.) Միխայլովսկի պր. № 36. 779. 10—7

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԴՊՐՈՑ

Ն. Գ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ-ԴԱՇՏՈՅԵԱՆԻ

Ստանվում են նաև շրջակայքեր։ Կուրսը տևում է 1—4 տարի, նայած աշակերտուհիների հասակին։ Ընդունվում են պատուէրներ կանանց և երեխայոց զգեստների և սպիտակեղէնի։ Ընդունելութիւնը ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10—2-ը և երեկ. 5—6-ը։ Հասցէն՝ Эксаршеская площадь, № 5.

814 10—4

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏԲ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ԱՌԱՋԻՆ

ՀԱՇԻՒՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Դոյութիւն ունի 1895 թ.

Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և դանազան մասնագիտական ձեռնարկների։

Ցանկս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական դիտութիւն 4-ԱՄՍԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՈՎ ամենօրեայ պարապմունքներով։

Դասընթացքներում աւանդվում են. պարտադիր—հաշւապահութիւն կրկնակի խաչ., պարզ, զերմ., ֆրանս., ամերիկ. և ուրիշ սիստեմ. արդիւնաբերութեան գան. ճիւղերի, նաև գործար. և նաւթարդիւն., առևտր. թուաբ., առևտր. թղթակց., քաղաքաշնա., առևտր. իրաւունք., մուրհակի կանոնագր., առևտր. թուաբ. համակիչի վրա և վայելչագր. (ամենավառ ձեռքի ուղղումն.). ոչ պարտադիր—Օտար լեզուներ, տպագրութիւն և բեմադրանք։

Նիւթերը մասնաւորների և գործնական պարապմունքների համար առնվում են ըէալ կեանքից, ինչպէս որ պաշտօնում գտնված դէպքում։

Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։

Ատեստատներ տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1914 թ.։

Խնդրագիրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։

Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Укредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну. Николаевская, 22, Телефонъ 7—44. (Ե.Հ.Կ.) 749. 0—12

ԱԿՑ. ԸՆԿ. Тифлис. Метал. Заводъ

Խնժենէր Գ. Զ. ԵԱՐԱԼԵԵԱՆ և ԸՆԿ.

Թիֆլիս, Կվիբիլսկայա, № 9, սեփ. տուն

Տելէֆոն № 9. Կառավարչի բնակարան 14—78.

ՀՐԱՇԱՑՔՆԵՐ

Գործարանը պատրաստում է եւ կառուցանում տրանսմիսսիաներ, ֆրիկցիոն մուֆտաներ, սեղմիչ ճախարակներ, ճախարականիւներ, շարժիչ-ձեւեր, ատամնաւոր անիւներ, ըէգուլիատորներ, փոկեր եւ այլն։

(Ե.) 175. 25—22

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ ԵՒ Լ. ՇԱՆԹ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Հայերէն լեզուի պատկերազարդ դասագիրք 1914 թուի տիպ։

ԱՌԱՋԻՆ տարի . . . 30 կ. ♦ ԵՐԲՈՐԴ տարի . . . 55 կ.
ԵՐԿՐՈՐԴ » . . . 45 կ. ♦ ՉՈՐՐՈՐԴ » . . . 65 կ.

Մինչև ամսիս վերջը լոյս կը տեսնի

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Դժուար ըմբռնելի բառերի բացատրութիւններով, լեզուական վարժութիւններով, շարադրական նիւթերով եւ հեղինակների կենսագրականներով։ Արեւելեան եւ արեւմտեան բաժիններով։ Գինը 85 կոպէկ։ Դիմել բոլոր գրավաճառներին։ Պահեստը—Թիֆլիս «Գիր» գրախանութ։ Կ. ՊՕԼՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ—արեւմտահայոց լեզուով—ԼՈՒՍԱԲԵՐ այբբենարան, ա. բ. գ. և դ. տարիներ։ ՎԱՐԺՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ա. և բ. տարիներ և ՈՒՂԵՑՈՑՑ—ԳՐԵԼ ԿԱՐԴԱԼ ՍՈՎՐԵՑՆԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿԸ։ Պահեստը՝ Կ. Պոլիս «ԱՐԾԻՒ» գրախանութ։

(24,28,31,2,5) 796. 6—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный